RefKB Occ SOU

Statistik över finansiella marknader

Ur KB:s samlingar
Digitaliserad år 2014
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

SOU 1993:107

Betänkande av
Kapitalmarknadsstatistikutredningen

RefKB Occ SOU

Statistik över finansiella marknader

SOU 1993:107

Betänkande av
Kapitalmarknadsstatistikutredningen

28

Statens offentliga utredningar
1993:107
Finansdepartementet

Statistik över finansiella marknader

Betänkande av Kapitalmarknadsstatistikutredningen
Stockholm 1993

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1993

ISBN 91-38-13497-7
ISSN 0375-250X

Till statsrådet

Genom beslut den 29 oktober 1992 bemyndigade regeringen statsrådet Bo Lundgren att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utreda ansvarsfördelning, samordning och finansiering av kapitalmarknadsstatistiken samt se över innehåll i och principer för denna statistik.

Med stöd av detta bemyndigande förordnades generaldirektören Alf Carling som särskild utredare.

Som experter förordnades fr.o.m. den 16 november 1992 avdelningsdirektören Marianne Biljer, avdelningsdirektören Kerstin af Jochnick, departementssekreteraren Elias Kazarian, direktören Bengt-Göran Löwenthal, vice verkställande direktören Linnéa Perttu samt avdelningsdirektören Gunnel Rylander. Vidare förordnades ekonomen Lennart Gullbjörk och byråchefen Hans Olsson som experter fr.o.m den 1 september 1993. Experterna har inte tillåtits avge särskilda yttranden.

Sekreterare i utredningen har fram t.o.m. augusti 1993 varit byråchefen Hans Olsson. Fr.o.m den 1 september 1993 har avdelningsdirektören Kerstin af Jochnick varit utredningens sekreterare.

Under utredningsarbetet har samråd ägt rum med den s.k. Genomförandekommittén.

Härmed överlämnas betänkandet Statistik över finansiella marknader. Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i november 1993

Alf Carling

/Kerstin af Jochnick

Innehåll

Sammanfattning 7

1 Kreditmarknaden och kapitalmarknadsstatistiken 13
1.1 Finansiella marknader 13
1.2 Statistik över finansiella marknader 14
1.3 Officiell finansmarknadsstatistik 16
1.3.1 Övergripande definition 16
1.3.2 Definitionens innehåll 18

2 Behovs- och probleminventering 21
2.1 Utvecklingstendenser 21
2.2 Olika slags statistikbehov 22
2.3 Makroekonomiskt analys- och beslutsunderlag 23
2.3.1 Användare och användningsområden 23
2.3.2 Finansräkenskaperna 24
2.3.3 Prisstatistik och finansiella indikatorer 27
2.3.4 Övriga statistikprodukter 28
2.4 Tillsyn 30

3 Internationella krav 33
3.1 FN:s A System of National Accounts 33
3.2 EG 34
3.3 Övriga 37

4 Nuvarande produktion av finansmarknadsstatistik 41
4.1 Historik 41
4.2 Myndigheternas statistikproduktion 42
4.2.1 SCB:s statistik 44
4.2.2 Riksbankens statistik 50
4.2.3 Finansinspektionens statistik 51
4.2.4 Produktionskostnad för rapportering till myndigheter 53
4.3 Övrig statistik över finansiella marknader 54

5 Statistikproduktion i andra länder 57
5.1 Allmänt 57
5.2 Statistikproduktion i de nordiska länderna 58
5.3 Några slutsatser 61

6 Överväganden och förslag 63
6.1 Inledning 63
6.2 Officiell finansmarknadsstatistik 64
6.3 Ansvaret för statistiken 68
6.4 Arbetsfördelning och samordning 72
6.5 Finansiering 74

Bilaga: Kommittédirektiv

Sammanfattning

Utredningsuppdraget består i att utreda ansvarsfördelning, samordning och finansiering av kapitalmarknadsstatistiken samt se över innehåll i och principer för denna statistik. Utredningen skall enligt direktiven göras mot bakgrund av Finansinspektionens skrivelse 1992-01-20 till Finansdepartementet om kapitalmarknadsstatistiken samt förslagen i proposition 1992/93:101 om den statliga statistikens finansiering och samordning. Vidare skall beaktas konsekvenserna av avregleringen på den svenska kreditmarknaden och de krav på statistiken som ställs till följd av ökad internationalisering och pågående finansiell integration inom ramen för EES-avtalet och ett eventuellt medlemskap i EG.

Betänkandets första kapitel innehåller en beskrivning av innehållet i den nuvarande kapitalmarknadsstatistiken. Benämningen kapitalmarknadsstatistik är ett snävt och inte helt rättvisande uttryck för denna statistik. Statistiken speglar tillståndet och utvecklingen inte enbart på kapitalmarknaden utan i hela det finansiella systemet. En lämpligare beteckning på denna statistikgren är finansmarknadsstatistik. Jag har därför valt att i betänkandet använda denna terminologi. Den officiella finansmarknadsstatistiken (basstatistiken) skall fylla allmänhetens, den ekonomiska politikens och forskningens statistikbehov. Begreppet skall innefatta makroekonomiska uppgifter för analys av den strukturella utvecklingen, medan statistik på företagsnivå, som mera har karaktären av driftsstatistik, inte skall ingå. Enligt min mening bör därför publicering av statistiska data om enskilda institut inte vara en uppgift för den officiella statistiken.

Behovet av basstatistik rörande finansiella instrument, institut och marknader avser främst olika former av makroekonomisk information om volymer och priser, sammanställd på ett sådant sätt att analys av olika delmarknader möjliggörs. Finansräkenskaperna utgör en viktig källa för makroekonomisk analys men är i behov av en kvalitetshöjning för att utgöra ett tillfredställande underlag.

De krav från internationella organisationer, som ställs på statistisk information från Finansinspektionen, Riksbanken och SCB, är redan i dag mycket omfattande. De kommer sannolikt också att öka som en följd av ett kommande EG-medlemskap och bildandet av den europeiska monetära unionen. Statistiksamarbetet i EG på det finansiella området sker främst inom Eurostat och Centralbankschefskommittén. De internationella kraven på statistik kommer troligen att bli betydligt mer långtgående än de krav på officiell statistik, som jag framför i detta betänkande. Statistikproduktionen vid Eurostat, BIS, OECD, IMF m.fl. organisationer sker på en mycket detaljerad nivå.

Finansinspektionen har i dag ansvaret för den officiella svenska statistiken rörande finansiella institut och marknader. Inspektionen utövar detta ansvar dels som beställare av finansräkenskaperna och ett antal statistikprodukter avseende kredit- och aktiemarknaderna, där SCB är producent, dels genom att själv producera statistik rörande försäkringsverksamhet. Också Riksbanken producerar en stor mängd statistik om finansmarknaderna. Delar av denna statistik publiceras i Riksbankens årsbok och kvartalstidskrift, medan andra uppgifter offentliggörs (i allmänhet månadsvis) i tabellform. Statistikproduktionen motiveras av Riksbankens informationsbehov för penning- och valutapolitiken, men dessutom av en omfattande rapportering till internationella organ.

En översiktlig genomgång har gjorts av hur produktionen av finansiell statistik är organiserad i andra länder, särskilt de nordiska länderna. En slutsats av genomgången är att det inte går att peka ut en modell, för ansvars- och arbetsfördelning i denna produktion, som är generellt överlägsen. Skillnaderna mellan olika länder har ofta historiska förklaringar, och varje enskilt land måste utifrån sina förutsättningar avgöra hur finansiell statistik bäst kan framställas.

I betänkandets avslutande kapitel presenteras mina överväganden och förslag. Vad gäller innehållet i den officiella finansmarknadsstatistiken föreslås:

att aggregerade statistiska uppgifter över penningmarknads- och obligationsräntor samt valutakurser publiceras månadsvis,

att bankernas genomsnittliga in- och utlåningsräntor publiceras kvartalsvis,

att aggregerade volymuppgifter, avseende penningmängd/likviditet, in- och utlåningsvolymer i kreditinstitut samt emissioner av räntebärande värdepapper publiceras månadsvis,

att kvartalsvisa sammanställningar publiceras över olika sektorers innehav av räntebärande värdepapper,

att statistik över försäkringsverksamhet fördelad på försäkringsformer, samt över försäkringsbolagens placeringar publiceras kvartalsvis,

att statistik över börsaktieägandet publiceras årsvis,

att bransch- och storleksfördelad statistik över bankernas inlåning samt de finansiella institutens och de statliga lånefondernas utlåning publiceras kvartalsvis,

att bokslutsstatistik (årlig) och balansstatistik (kvartalsvis) för finansiella institut, publiceras med lämplig indelning i institutgrupper,

att finansräkenskaper produceras såväl kvartals- som årsvis, och att ökade personalresurser sätts in för att höja räkenskapernas kvalitet.

Jag föreslår vidare att en mera detaljerad översyn görs av innehållet i framförallt balans- och resultatrapporterna när de externa kraven, med anledning av EG:s redovisningsdirektiv och arbetet inom Eurostat och Centralbankschefskommittén, har klarnat. Då bör också metoder kunna utvecklas för statistisk belysning av marknaderna för finansiella derivat.

När det gäller ansvarfrågan för finansmarknadsstatistiken kan konstateras att såväl Finansinspektionen som Riksbanken och SCB har ett intresse i statistiken, om än formulerat på olika sätt. En samordnad datainsamling är nödvändig med hänsyn till myndigheternas omfattande informationsbehov för tillsyn och marknadsbevakning och till kraven på att undvika merarbete för uppgiftslämnarna. Även om det vore önskvärt med en huvudman för hela den officiella finansmarknadsstatistiken, anser jag att flera skäl talar för en uppdelning av ansvaret. Mitt förslag innebär att ansvaret för finansmarknadsstatistiken delas mellan Finansinspektionen, Riksbanken och SCB enligt följande:

Statistiska centralbyrån bör, inom sin anslagsfinansierade verksamhet, ansvara för sammanställning av finansräkenskaperna som en del av nationalräkenskapssystemet.

Riksbanken bör, som ett led i sin egen verksamhet, producera och publicera statistik rörande betalningsbalans, valutakurser, penningmarknads- och obligationsräntor, bankernas in- och utlåningsräntor, emissioner och placeringar på värdepappersmarknaderna, inklusive finansiella derivat, samt aggregerade balansuppgifter för finansiella institut, dock inte försäkringsbolag. Kontinuiteten i denna produktion och

finansräkenskapernas försörjning med primärstatistik bör säkras genom ett avtal mellan Riksbanken och SCB eller ett fast åtagande i annan form från Riksbankens sida.

Finansinspektionen bör, som beställarmyndighet, ansvara för statistik rörande försäkringsverksamhet, börsaktieägande och sektorfördelade in- och utlåningsstockar samt årlig bokslutsstatistik för finansiella institut.

För varje statistikprodukt bör en enda myndighet svara för insamling, bearbetning och i de flesta fall även för publicering av uppgifter. Dubbelarbetet mellan myndigheterna kan då minimeras, liksom uppgiftslämnarnas arbete med att sammanställa underliggande rapporter. Respektive myndighets datasystem måste byggas ut för att möjliggöra en effektiv överföring av information från uppgiftslämnarna och mellan myndigheterna. En väl fungerande samordning mellan myndigheterna är nödvändig, och jag föreslår att arbetet i den nuvarande Styrgruppen för kapitalmarknadsstatistik vidareutvecklas med Finansinspektionen som huvudman.

Förslagen innebär icke obetydliga kostnadsbesparingar. Till en del har detta att göra med en mindre omfattande publicering, främst genom förslaget att uppgifter om enskilda institut inte längre skall publiceras i den officiella statistiken. Mer betydelsefullt från kostnadssynpunkt är dock att den föreslagna arbetsfördelningen mellan Riksbanken och SCB medför att en omfattande dubblering av arbetsuppgifter undviks. Resursbesparingar uppkommer, framförallt i fråga om registrering och kontroll av primäruppgifter men också i fråga om publicering. Den föreslagna ordningen — med en enda uppgiftsinsamlare/producent för varje statistikprodukt — bör också medföra resursbesparingar för uppgiftslämnarna genom att kontrollen av lämnade uppgifter förenklas.

När det gäller Riksbankens statistikproduktion (och kostnaden för denna) avses det föreslagna åtagandet inte innebära någon väsentlig förändring. Det skall omfatta endast sådan statistikproduktion som för Riksbanken utgör en nödvändig del av den egna verksamheten. Det betyder också, att ingen ersättning skall utgå från SCB för denna statistik utom för sådana merkostnader som kan uppkomma.

Förslaget innebär vidare att en betydande del av SCB:s produktion av finansmarknadsstatistik måste anslagsfinansieras över SCB:s budget. Det gäller främst sammanställningen av finansräkenskaperna, där jag också föreslår ökade resursinsatser i syfte att höja räkenskapernas kvalitet och

öka jämförbarheten mellan kvartals- och årsräkenskaperna. Kostnaderna för den produktion av finansmarknadsstatistik, för vilken SCB föreslås ansvara, uppgår till ca 4 miljoner kronor per år.

Kostnaden för den del av statistiken som jag föreslår att Finansinspektionen skall ansvara för, nämligen stockstatistik, statistik över börsaktieägande, årlig bokslutsstatistik samt statistik över försäkringsverksamhet, kan uppskattas till 4 à 5 miljoner kronor per år. Denna del av kostnaden för den officiella finansmarknadsstatistiken kommer enligt förslaget även i fortsättningen att belasta finansinstituten via Finansinspektionens budget.

1 Kreditmarknaden och kapitalmarknadsstatistiken

1.1 Finansiella marknader

De finansiella marknaderna kan beskrivas på en rad olika sätt. Utvecklingen efter avregleringen under 1980-talet har gjort det allt svårare att avgränsa en marknad från en annan. Marknaden som helhet har utvecklats och en omfattande volymökning har ägt rum. Kretsen av institut och aktörer har vidgats, samtidigt som ett större utbud av instrument successivt förfinats. Värdepapper som tidigare haft en lång löptid har under senare år också kunnat emitteras med korta löptider. Effektiva andrahandsmarknader för standardiserade värdepapper har utvecklats. Efter valutaavregleringen ökade också kapitalrörelserna över gränserna, vilket har inneburit att det nationella kapitalet blivit allt mer konturlöst.

Kreditmarknaden brukar delas upp i en kort marknad, penningmarknaden, och en längre, obligationsmarknaden. Vid sidan av kreditmarknaden tillförs också kapital via riskkapitalmarknaden för aktier. På dessa marknader finns en rad olika instrument som instituten och övriga aktörer handlar med. Dessa kan karaktäriseras som olika former av värdepapper, skuldbevis etc. De utgör vidare grunden för den derivathandel som sker i form av terminer, optioner, swappar etc. Genom handeln med derivatinstrument möjliggörs spridning av risker förenade med ett visst värdepappersinnehav.

Det finansiella systemets funktion kan sammanfattas i tre huvuduppgifter.

1) att omfördela sparande i ekonomin genom att sammanföra sparare och investerare samt att sörja för effektiva kreditflöden dem emellan,
2) att skapa likviditet och medverka i en väl fungerande betalningsmedelsförsörjning,
3) att hantera och utjämna risktagande och osäkerhet.

För att säkerställa det finansiella systemets funktion och effektivitet kringgärdas verksamheter på dessa marknader av en relativt långtgående lagstiftning, samtidigt som det i princip krävs tillstånd från regeringen eller Finansinspektionen för att driva finansiell verksamhet. Den verksamhet som bedrivs på de finansiella marknaderna står under tillsyn av Finansinspektionen.

Det finansiella systemets utveckling under 1980-talet har kommit att väsentligt öka de krav som ställs på information om olika marknader, aktörer, instrument, volymer och priser. Mot bakgrund av det finansiella systemets betydelse för hela ekonomins funktionssätt är det viktigt att systemet präglas av en god genomlysning. Aktörerna på marknaden, allmänheten, myndigheterna m.fl. bör fortlöpande ha tillgång till information som underlag för analys av de finansiella marknaderna.

1.2 Statistik över finansiella marknader

Statistikens betydelse i dagens samhälle kan knappast överskattas. Statistiska uppgifter förekommer på snart sagt alla nivåer och områden som planerings- och beslutsunderlag. Dess betydelse som faktaunderlag för ekonomisk politik, samhällsdebatt, forskning och allmän information är också mycket stor.

Då behov och användning av statistik skall belysas kan en uppdelning göras mellan s.k. driftsstatistik och statistik av allmänt intresse. Den förra erfordras vid styrning av verksamheter som t.ex. planering, beslut, uppföljning, analys, utvärdering och tillsyn. Ett annat kännetecken är att intresset för driftsstatistik begränsas till enskilda företag, branscher, myndigheter eller individer. Behov och användningsområde är således framförallt internt eller specifikt. Statistik som skall tillgodose ett allmänt intresse av information benämns i det följande basstatistik.

Inom åtskilliga verksamhetsområden förekommer såväl driftsstatistik som basstatistik. Detta gäller också de finansiella marknaderna. Banker och andra finansiella institut är liksom icke-finansiella företag beroende av statistiska uppgifter för planering, beslut och uppföljning. Myndigheter med uppgift att övervaka utvecklingen på kredit- och valutamarknaden, som t.ex. Finansinspektionen och Riksbanken, har i flera fall liknande behov. Olika sektorers finansiella tillgångar och skulder samt deras utveckling, liksom räntor, valutakurser m.m., har betydelse för den ekonomiska utvecklingen i stort och utgör därför också viktigt underlag

vid t.ex. makroekonomiska bedömningar av framtiden. En inte obetydlig del av den finansiella statistiken är också nödvändig för framställning av annan statistik, t.ex. nationalräkenskaperna.

Begreppet kapitalmarknadsstatistik definierades i regeringens proposition 1986/87:100, då ansvaret för statistiken övertogs av Bank- och Försäkringsinspektionerna, och senast i direktiven till denna utredning. Definitionen av kapitalmarknadsstatistik syftar emellertid främst på den del som staten skall ansvara för. Kapitalmarknadsstatistiken består enligt direktiven av

- sammanställningar av balanser över tillgångar, skulder och eget kapital,
- årlig resultatstatistik,
- börsaktieägarstatistik.

Statistiken omfattar månatliga, kvartalsvisa eller årsvisa uppgifter om institutens tillgångar och skulder, kreditinstitutens sektorfördelade in- och utlåning, nyutlåning, kvartalsvisa uppgifter om försäkringsbolagens placeringar, AP-fondens placeringar och upplåning, statsskulden, vissa räntor och valutaflöden m.m. Statistiken sammanställs och publiceras huvudsakligen på aggregerad nivå, men uppgifter över banker och försäkringsbolag redovisas också på enskilda större instituts nivå.

Till kapitalmarknadsstatistiken hör också finansräkenskaperna, vilka kompletterar nationalräkenskapernas inkomst- och utgiftskonton med data över finansiella tillgångar och skulder. National- och finansräkenskaperna bygger på FN:s "A System of National Accounts (SNA)". Följande företag ingår i finansräkenskapernas definition av finanssektorn: Riksbanken, banker, försäkringsbolag och understödsföreningar, finansbolag, mellanhandsinstitut, investmentbolag, värdepappersbolag, värdepappersfonder och fondbolag samt postgirot. I det följande används även begreppet kreditinstitut vilket omfattar banker, finansbolag och mellanhandsinstitut.

Den nuvarande definitionen av kapitalmarknadsstatistik har under årens lopp vuxit fram i takt med SCB:s uppbyggnad av finansräkenskaperna. Innehållet har också styrts av de rapporter som varit underlag för tillsynsverksamhet. Begreppet är sålunda inte strikt definierat utan är i dag samlingsnamn för såväl driftsstatistik över enskilda finansiella institut som basstatistik i form av exempelvis finansräkenskaperna. Den nuvarande kapitalmarknadsstatistiken saknar dessutom centrala uppgifter såsom

räntor, aktieindex, valutakurser m.m., även om det i publikationerna över kvartalsvisa finansräkenskaper finns enstaka sådana uppgifter.

Benämningen kapitalmarknadsstatistik är ett snävt och inte helt rättvisande uttryck för den statistik som omfattas av dess definition. Statistiken speglar inte enbart utvecklingen på kapitalmarknaden utan utvecklingen i hela det finansiella systemet. En lämpligare beteckning på denna statistikgren är finansmarknadsstatistik. Utredningen kommer i det följande att använda detta begrepp.

Begreppet finansmarknadsstatistik bör, utan att syfta på vad som skall publiceras av staten eller privata företag, omfatta såväl statistik över enskilda finansiella instituts och institutgruppers tillgångar och skulder som statistik över olika delmarknaders utveckling. Vidare bör i begreppet innefattas även prisstatistik avseende finansiella instrument och slutligen också statistik över betalningsbalansen. Betalningsbalansens kapitaldel visar ändamålsfördelade utlandstransaktioner i termer av valutainflöden och valutautflöden, medan finansräkenskaperna visar utlandstransaktionerna i form av olika sektorers utlandsupplåning och placeringar.

I följande avsnitt redovisas vilken del av finansmarknadsstatistiken som bör betraktas som basstatistik eller officiell statistik.

1.3 Officiell finansmarknadsstatistik

1.3.1 Övergripande definition

I 1990 års statistikutredning om den statliga statistikens finansiering och samordning anges följande sju kriterier för vad som bör hänföras till basstatistik eller officiell statistik:

1) Förekomst av bestämmelser i lag, förordning, instruktion eller annat styrinstrument att statistiken i fråga skall produceras eller finnas.
2) Statistik som behövs för obligatorisk rapportering till internationella organ.
3) Statistik med uppgift att tjäna som underlag för nationell planering och beslutsfattande.
4) Allmäninformativ statistik, främst för allmänheten, politiker, massmedierna etc. som information om utvecklingen och som underlag för samhällsdebatten.

5) Statistik som objektivt underlag för intressegruppers verksamhet, t.ex. lönestatistik, prisindex och statistik belysande nyetableringar och branschstrukturer.
6) Statistik för forskning och utveckling (FOU) nämligen statistikprodukter och databaser för mera exklusiva FOU-behov av stor betydelse för samhället.
7) Statistik av betydelse för framställning av annan statistik, främst statistikprodukter och databaser.

Resultatet av 1990 års statistikutredning återfinns i regeringens proposition (1992/93:101) om den statliga statistikens finansiering och samordning och i lagen (1992:889) om den officiella statistiken. De kriterier som angavs i 1990 års statistikutredning överensstämmer med den definition av officiell statistik som görs i propositionen. Där likställs också begreppen basstatistik och officiell statistik.

Lagen (1992:889) om den officiella statistiken tillämpas när statliga myndigheter under regeringen framställer statistik.
I lagen sammanfattas begreppet officiell statistik som sådan statistik som är underlag för samhällsplanering, forskning, allmän information och internationell rapportering och som en myndighet framställer enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

Vilka statistikprodukter eller statistikområden som med ledning av ovan angivna kriterier kan betecknas som officiell statistik är inte alltid självklart. Möjligheter att dra exakta gränser saknas i många fall, och vad som är officiell statistik avgörs ofta i en dialog mellan departement och myndigheter. Den statistik som idag räknas till den officiella statistiken finns angiven i en bilaga till förordningen (1992:1668) om den statliga statistiken. Vidare finns statistikansvar för ett visst område inskrivet i respektive myndighets instruktion. Officiell statistik skall vidare enligt förordningen offentliggöras i serien Sveriges Officiella Statistik och hållas allmänt tillgänglig enligt föreskrifter som SCB meddelar.

Under avsnittet kapitalmarknad i förordningen anges följande innehåll till den officiella kapitalmarknadsstatistiken.

Finansräkenskaper
Finansiella företag, bokslut,
Icke-finansiella företag
Nyutlåning
Börsaktieägande

Riksförsäkringsbolag
Försäkringsföretag
Balans- och stockstatistik

Finansinspektionen är idag ansvarig för samtliga ovan angivna delar utom statistik över icke-finansiella företag. Den senare är anslagsfinansierad över SCB:s budget.

Den kapitalmarknadsstatistik som anges i förordningen om den statliga statistiken skall i princip överensstämma med den som också anges i direktiven till denna utredning. Förordningens grova uppdelning av olika grenar av kapitalmarknadstatistiken lämnar emellertid stort utrymme för tolkning av vad som bör omfattas.

Utredningens överväganden kommer att koncentreras till de behov av finansiell statistik som finns inom ramen för de ovan angivna kriterierna på officiell statistik. Utredningens uppdrag kan därmed formuleras vara att utreda:

- Vilka principer bör gälla för den officiella finansmarknadsstatistiken och vilken statistik bör omfattas?
- Hur skall ansvarsfördelningen för den officiella finansmarknadsstatistiken se ut och hur skall statistikproduktionen organiseras och finansieras?

1.3.2 Definitionens innehåll

En fråga som först måste ställas är huruvida statistik över kapitalmarknaden har särdrag, som motiverar att speciella hänsyn tas vid fastställande av vad som bör ingå i den officiella statistiken på detta område. Det finansiella systemets betydelse för ekonomin och bankernas centrala roll i betalningsförmedlingen gör att behovet av statistik över dessa marknader är stort. Användarnas krav på relevant information bör kunna tillgodoses för att de mest effektiva besluten skall kunna fattas.

Utöver det informationsbehov på makronivå, som officiell statistik i första hand skall tillgodose, finns ett dagligt behov av uppgifter på mer detaljerad nivå. Konsumenterna behöver information om enskilda finansiella tjänster i enskilda institut, aktörerna på värdepappersmarknaden behöver information om kurser på obligationer, certifikat etc., och handeln på dagslånemarknaden planeras genom dagliga prognoser över

likviditeten i systemet. Den beskrivna informationen är av yttersta vikt för betalningssystemets funktion och effektivitet och uppfyller utan vidare de krav på allmänintresse som anges i lagen om den officiella statistiken. Det är emellertid viktigt att kunna särskilja vilken information som marknaden kan och bör tillhandahålla själv och vilken betydelsefull information som marknaden inte tillhandahåller. Det finns också statistisk information som marknaden tillhandahåller fortlöpande men som är svår att återfinna historiska uppgifter över.

Ett grundläggande synsätt är härvid att en marknad måste kunna producera aktuell information över varor och tjänsters innehåll och priser. Detta förhållande gäller på alla marknader, även på de finansiella. Marknadsplatserna bör sålunda fortlöpande tillhandahålla information om de värdepapper som är föremål för handel. Vidare bör de institut som verkar på de finansiella marknaderna och står under Finansinspektionens tillsyn fortlöpande tillhandahålla information om de tjänster som tillhandahålls. Det framgår också av inspektionens konsumentpolicy att instituten bör lämna information som är lättillgänglig, tydlig och jämförbar.

Sammanfattningsvis kan man säga att om de finansiella marknaderna inte fungerar tillfyllest vad gäller information om tjänsters priser och villkor så fungerar inte heller marknaden effektivt. Problem och brister i dessa avseenden kommer inte att kunna avhjälpas med officiell statistik utan måste hanteras av marknadsaktörerna och genom insatser från bl.a. tillsynsmyndigheten.

Mycket talar för att definitionen av officiell finansmarknadsstatistik i första hand skall innefatta makroekonomiska uppgifter för analys av den strukturella utvecklingen, medan statistik på företagsnivå, som mera har karaktär av driftsstatistik, inte skall ingå i den officiella statistiken. Individuella uppgifter av värde för en marknads funktionssätt såsom aktuella marknadspriser, villkor eller information om finansiella tjänsters innehåll bör inte heller ges officiell prägel. Den officiella statistiken skall endast uppfylla allmänna intressens behov och inte svara för sammanställningar av driftsstatistik på enskilt instituts nivå, avsedda för tillsynsändamål eller marknadsandelsanalyser. Inte heller skall den svara för information som marknadens aktörer bör tillhandahålla.

2 Behovs- och probleminventering

2.1 Utvecklingstendenser

Det finansiella systemet har genomgått stora förändringar under 1980-talet. Nya finansiella instrument och marknader har vuxit fram. Till stor del sammanhänger denna utveckling med penningpolitikens omläggning från regleringspolitik till utnyttjande av marknadskonforma medel. Näringslivets internationalisering och borttagandet av legala, mellanstatliga hinder har samtidigt resulterat i en snabb integrationsprocess, där de finansiella systemen i olika länder sammanflätats alltmer. Den snabba tekniska utvecklingen vad gäller databehandling och datakommunikation har haft stor betydelse för utvecklingen, särskilt på värdepappersmarknaderna.

Förändringarna har också inneburit att beroendet mellan ekonomins finansiella och reala delar har ökat. Stora variationer i räntor och valutakurser återverkar på den reala ekonomin. Samtidigt kan budgetunderskott och förväntningar om finanspolitiska åtgärder kraftig påverka de finansiella marknaderna. Osäkerhet och fluktuationer i räntor och valutakurser begränsar i viktiga avseenden handlingsutrymmet för den ekonomiska politiken.

Den förändring som skett vad gäller det finansiella systemets struktur, funktionssätt och betydelse innebär att också förutsättningarna för och behovet av information ändrats. Analys och prognostisering av den makroekonomiska utvecklingen förutsätter idag, i högre grad än tidigare, kunskap om de finansiella marknadernas funktionssätt och om kopplingen till den reala sidan av ekonomin. Detta kräver aktuell och tillförlitlig finansiell statistik. Inte minst är detta viktigt vid utformningen av den ekonomiska politiken.

2.2 Olika slags statistikbehov

Statistiska uppgifter, däribland finansiella data, utgör ofta en viktig del i det samlade informationsunderlag som ligger till grund för planering och beslutsfattande i såväl offentliga organ som näringslivet. Behovet av statistisk information om finansiella instrument och marknader är naturligtvis extra uttalat i myndigheter som har till uppgift att övervaka och belysa utvecklingen på dessa marknader och i företag som på olika sätt har anknytning till verksamheten på de finansiella marknaderna. Riksbanken har exempelvis behov av statistik över de finansiella marknaderna i sin penning- och valutapolitiska verksamhet och i uppgiften att ansvara för stabiliteten i betalningssystemet.

Statistik som belyser de finansiella marknadernas struktur och utveckling är emellertid inte av intresse enbart för aktörerna på marknaden. Uppgifter om in- och utlåning, olika sektorers tillgångar och skulder, sparande och likviditet, utvecklingen av räntor och valutakurser efterfrågas också i en rad andra sammanhang, bl.a. då makroekonomiska bedömningar skall göras.

Makroekonomiska analyser och prognoser utgör ett viktigt underlag såväl för regering och riksdag som för allmänheten. Offentliga organ, näringsliv, hushåll och organisationer har alla på sitt sätt ett intresse av att den ekonomiska utvecklingen fortlöpande analyseras och att framtidsprognoser utarbetas. Ett väl fungerande nationalbokföringssystem med konsistenta reala och finansiella räkenskaper är i detta sammanhang av stor betydelse.

En annan viktig roll för statistiken är att vara allmäninformativ och fungera som underlag i den allmänna debatten. Någon skarp gräns mot användningen för planering eller makroekonomiska analyser och prognoser kan inte dras. Med hänsyn till statistikens roll i samhällsdebatten och finansmarknadernas ökade betydelse för ekonomin i stort är det betydelsefullt att relevanta finansiella uppgifter hålls allmänt tillgängliga.

Statistiken har dessutom stor betydelse i forskningen. De behov av kapitalmarknadsstatistik som föreligger här överensstämmer i hög grad med de som gäller vid analys och prognostisering av den makroekonomiska utvecklingen. Behovet av historiska uppgifter och långa, sammanhängande tidsserier framstår dock som särskilt angeläget i forskningssammanhang.

Den behovsinventering som här skall presenteras bygger i betydande utsträckning på diskussioner med olika statistikkonsumenter. Intervjuer har genomförts med en rad användare. Marknadsanalytiker, valutahandlare, portföljförvaltare, journalister, konjunkturbedömare, forskare, samt företrädare för olika departement och myndigheter är några kategorier av användare som utfrågats. Andra informationskällor är prenumerantförteckningar sammanställda av SCB och Riksbanken.

Jag har tidigare, i kapitel ett, berört gränsdragningen mellan driftsstatistik och statistik av mera allmänt intresse, s.k. basstatistik. Utgångspunkten för denna uppdelning är förekomsten av grundläggande skillnader vad gäller behov och användning. Driftsstatistik erfordras vid styrning av och tillsyn över verksamheter, medan basstatistik skall ge en mer allmän beskrivning av samhället. Någon skarp gräns föreligger inte alltid mellan dessa två funktioner; samma statistik kan i många fall både ge en allmän information om t.ex. ekonomiska förhållanden och fungera som beslutsunderlag i enskilda verksamheter.

Utgångspunkten i detta kapitel är att analysera och ge en bild av allmänhetens och den ekonomiska politikens behov av finansiell statistik. Utpräglade branschspecifika behov, som t.ex. att belysa enskilda företags marknadsandelar eller relativa resultatutveckling, kommer inte att beaktas här. Däremot tas självklart hänsyn till olika branschers eller enskilda företags behov av statistik i de fall då dessa sammanfaller med allmänhetens.

Ej heller kommer marknadens eller allmänhetens behov av aktuella prisuppgifter att här beaktas. De finansiella marknaderna har flera viktiga funktioner att fylla — en är att producera och tillhandahålla information om de olika instrumentens priser. Den officiella statistikens uppgift är i stället att tillhanda olika slags aggregerade uppgifter och tidsserier.

2.3 Makroekonomiskt analys- och beslutsunderlag

2.3.1 Användare och användningsområden

Användningen av finansiella data vid analys och prognostisering av den makroekonomiska utvecklingen har ökat, liksom antalet makroanalytiker. Konjunkturbedömningar görs numera såväl av offentliga organ — t.ex. Konjunkturinstitutet, Riksbanken och Finansdepartementet — som av ekonomiska sekretariat på banker, fackförbund och näringslivsorganisatio-

ner. Större företag, värdepappersbolag och andra aktörer på de finansiella marknaderna har inte sällan särskilda personer avdelade som kontinuerligt följer den makroekonomiska utvecklingen.

Det ökade inbördes beroendet mellan den finansiella och den reala sidan av ekonomin har inneburit att intresset för vad som händer "på andra sidan" i motsvarande grad ökat. Aktörerna på de finansiella marknaderna är idag betydligt mer intresserade av den reala utvecklingen än vad fallet var innan avregleringarna på kredit- och valutamarknaden. Samtidigt ägnar analytiker i icke-finansiella storföretag, liksom konjunkturbedömare i allmänhet, idag betydligt mer tid än tidigare åt att försöka förstå och studera finansiella samband och data.

Nationalekonomer med uppgift att göra konjunkturbedömningar och löpande analysera inkommande statistik återfinns numera också "på marknadsgolvet". De större industriföretagen har upprättat egna valutaavdelningar, där specialister löpande bevakar och analyserar valuta- och ränteutvecklingen. Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet, bland många andra, har samtidigt börjat göra prognoser över valuta- och ränteutvecklingen. Olika typer av finansiella modeller har fått en ökad spridning. Dagstidningarnas ekonomisidor växer i antal, och inslaget av finansiella data blir allt mer påtagligt.

Slutsatsen är att behovet av information och kunskap om det finansiella systemet och dess förhållande till den reala sidan ökat kraftigt. Detta gäller såväl efterfrågan på prisuppgifter som behovet av information om på vilket sätt finansiella tillgångar och skulder utvecklas i olika sektorer.

2.3.2 Finansräkenskaperna

Då den makroekonomiska utvecklingen skall analyseras eller prognoser göras är det önskvärt att beakta såväl den reala som den finansiella sidan i ekonomin. Beslut om resursförbrukning och finansiering fattas i allmänhet simultant. I prognossammanhang tvingas man dock ofta göra en uppdelning av praktiska skäl. En utveckling pågår i riktning mot att i ökad utsträckning integrera de finansiella och reala kalkylerna. Detta förutsätter såväl statistik av hög kvalité som kunskap om de samband som råder. Ett väl fungerande nationalräkenskapssystem är i detta sammanhang av stor betydelse.

En viktig slutsats av diskussionen i förra avsnittet är att avstämningar måste kunna göras mellan den reala och den finansiella sidan av

ekonomin. Kopplingen mellan olika sektorers finansiella sparande och det sätt på vilket detta sparande kanaliseras har blivit allt viktigare. Detta behov har i sin tur förstärkts av de omfattande förskjutningar i sparandet mellan olika sektorer som inträffat bl.a. som en följd av kreditmarknadens avreglering.

I de reala nationalräkenskaperna anges hur produktionsvolymen utvecklas och fördelas mellan konsumtion, investeringar och nettoexport. Nettot av inkomster och utgifter bildar det finansiella sparandet. Är saldot negativt föreligger ett nettoupplåningsbehov. I finansräkenskaperna redovisas hur de finansiella överskotten slussas vidare till de delar av ekonomin där upplåningsbehoven finns.

En sektors finansiella sparande kan definieras som ökningen i sektorns finansiella tillgångar minus ökningen i dess skulder. Så beräknas det finansiella sparandet i finansräkenskaperna. Bytesbalansen är då lika med ökningen i inhemska sektorers samlade utländska tillgångar minus ökningen i deras samlade skulder till utlandet.

Eftersom realräkenskaperna och finansräkenskaperna skall spegla hela ekonomin är det viktigt att systemen är inbördes konsistenta och samordnade med varandra. Det föreligger emellertid betydande skillnader i beräkningsutfall av det finansiella sparandet mellan de två räkenskapssystemen. Diskrepanserna gäller inte enbart förhållandet till omvärlden utan också för olika inhemska sektorer.

Problemen förefaller ha ökat gradvis. Fram till mitten av 1980-talet var real- och finansräkenskaperna relativt väl avstämda. Därefter har konsistensproblemen tilltagit. Betydande restposter har uppstått på olika ställen i systemen. Detta har skapat osäkerhet kring sparandets utveckling och nivå såväl för ekonomin i stort som för olika sektorer.

Sannolikt är risken för fel i de finansiella sparsaldona och i bytesbalansen särskilt stor för finansräkenskapernas del. Den nyss givna definitionen "ökningen i sektorns finansiella tillgångar minus ökningen i dess skulder" är något lättvindigt formulerad. En ökning i en tillgång eller skuld som beror på att den stigit i värde under året (eller den period som gäller) skall inte påverka det finansiella sparandet. Endast ökningar som sammanhänger med faktiska transaktioner skall ingå.

Att samla in uppgifter om dessa transaktioner (nettot av köp och försäljning) är i regel inte möjligt. Beräkningsgången i finansräkenskaperna kan i stället vara följande. Man bestämmer tillgångs- och skuldstockarna vid årets början och slut uttryckta i marknadspriser. Med hjälp av ett lämpligt prisindex för tillgången i fråga rensas förändringen

i marknadsvärdet bort och avsätts till ett värdereglerings konto. Vad som återstår i skillnad mellan stocken vid årets början och dess slut hör hemma i det finansiella sparandet. Det beskrivna beräkningssättet används t.ex. vid bestämning av förändringen i börsaktieinnehav men kan av olika skäl inte tillämpas vid bestämning av förändringen i alla olika tillgångs- respektive skuld-stockar.

I vissa fall insamlas marknadsvärderade stockar direkt från uppgiftslämnarna. Osäkerhet råder naturligtvis om det faktiskt är marknadsvärden man får in och om hur dessa i så fall bestämts av uppgiftslämnarna. En annan svårighet är att hitta ett prisindex som är relevant. För obligationer exempelvis kan börsnoteringar användas, men det gäller då att hitta en sammanvägning som stämmer med den aktuella stockens sammansättning. En ytterligare felkälla skapas av de variationer i stockar och i kurser som ägt rum under loppet av redovisningsperioden.

I andra fall saknas uppgifter om marknadsvärden och sådana måste då skapas av statistikproducenten. Ibland är detta inte möjligt och då återstår att använda de okorrigerade värden man fått in, och där t.o.m. osäkerhet kan råda om vilka värderingsprinciper som använts. För utländska tillgångar och skulder tillkommer effekter av växelkursförändringar som också skall rensas bort. Man måste alltså, förutom kursutvecklingen för olika valutor, känna till stockarnas valutasammansättning.

Särskilda svårigheter finns när det gäller att sektorfördela stockar av instrument som kan omsättas på en andrahandsmarknad: att t.ex. bestämma hushållens respektive företagens innehav av statspapper. Ett ytterligare problem är den växande floran av finansiella instrument, inbegripet de s.k. derivaten, samt de stora transaktioner i sådana instrument som av bl.a. skatteskäl görs i samband med boksluten. Avregleringen av de finansiella marknaderna, inte minst på utlandssidan, har accentuerat dessa problem.

Det är i detta sammanhang angeläget att också något beröra den tilltagande inkonsistensen mellan finansräkenskapernas kvartals- och årsstatistik. Finansmarknadernas kraftiga tillväxt, vad gäller såväl volym som nya instrument och aktörer, har fått till följd att finansräkenskaperna drabbats av förseningar under senare år. Årsräkenskaperna sammanställs därför med drygt ett års eftersläpning.

Kvartalsräkenskaperna är tänkta att ge en aktuell bild av en utveckling som senare verifieras av årsräkenskaperna. Så har emellertid inte riktigt blivit fallet. En orsak till diskrepansen är att kvartalsräkenskaperna saknar information som bara finns på årsbasis och som skulle behövas

per kvartal för att få en bra skattning av sparandet. En annan förklaring är att sättet att sammanställa räkenskaperna är olika. Kvartalsräkenskaper kan därför inte aggregeras så att de på helårsbasis stämmer med de årsvisa finansräkenskaperna.

Det bör understrykas att nationalbokföringen bygger på en mängd olika statistikkällor av sinsemellan skiftande kvalité. Diskrepanser kan uppstå dels beroende på brister i primärstatistiken men också till följd av svårigheter att koppla samman de olika uppgifterna till en konsistent helhet. Det bör också poängteras att skattningar av sparandet utgörs av skillnaden mellan mycket stora bakomliggande aggregat. Även fel som är små sett i relation till dessa bruttoflöden kan ge stora utslag i det nettotal som sparandevariabeln utgör.

Behovet av precision är dock stort. Möjligheterna att studera och analysera sparandets utveckling i olika sektorer i en totalmodell där såväl den reala som den finansiella sidan beaktas förutsätter att beräkningssystemen ger någorlunda konsistenta resultat. Alltför stora diskrepanser begränsar också möjligheterna till andra former av statistikanvändning. Det gäller bl.a. möjligheterna att relatera utvecklingen av olika skuld- och tillgångsstockar till den reala ekonomin. En bättre samstämmighet såväl mellan finans- och nationalräkenskaper som mellan finansräkenskapernas årliga och kvartalsvisa beräkningar är en viktig förutsättning inte bara för makroekonomiska analyser och prognoser utan i sin förlängning också för den ekonomiska politiken och den allmänna debatten.

SCB disponerar i nuläget förhållandevis små resurser för att framställa finansräkenskaperna. Med hänsyn till räkenskapernas centrala betydelse som underlag för ekonomisk analys och ekonomisk politik är detta olyckligt. Utredningen har inhämtat att vissa ytterligare kvalitetshöjningar skulle kunna göras med en större resursinsats. En del av de problem som ovan nämnts är dock av en sådan karaktär att de inte kan lösas under överskådlig framtid.

2.3.3 Prisstatistik och finansiella indikatorer

En av de finansiella marknadernas viktigaste uppgifter är att producera och tillhandahålla information om de olika instrumentens priser. Aktuella prisuppgifter är nödvändiga för att marknaden skall kunna fungera effektivt. Behovet av historiska data är i detta sammanhang inte lika uppenbart. Tidsserier över valutakurser, räntor och olika aktieindex är

emellertid nödvändiga, bl.a. vid makroekonomiska analyser och marknadsanalyser, samt i den ekonomiska forskningen.

Priser på finansiella instrument ryms dock idag inte inom den officiella statistiken. Det urval av tidsserier som SCB tillhandahåller är också ytterst begränsat. Samtidigt finns ett stort behov av den här typen av prisstatistik. Många konjunkturbedömare, marknadsanalytiker, forskare, journalister producerar själva sådana tidsserier. Indata erhålls från tidningar, Reutersystemet och olika privata databaser, samt från Riksbanken.

Ett alldeles särskilt intresse finns kring uppgifterna om bankernas in- och utlåningsräntor. Inte minst journalister uttrycker ett uttalat behov av den här typen av uppgifter. Önskemål framförs också, från olika håll, om utbyggnad och kvalitetshöjning i fråga om denna statistik.

För penningpolitiken, och mer allmänt för att målet om prisstabilitet skall uppnås, är det viktigt att ha god information om inflationstrycket. Sådan kunskap kan erhållas genom studium av ett brett spektrum av indikatorer, som ger information om tillståndet i ekonomin.

De indikatorer som i detta sammanhang används är i många fall konstruerade med utgångspunkt i olika reala mått som t.ex. kapacitetsutnyttjande, arbetskraftskostnader och arbetslöshetstal. Men listan på indikatorer innehåller också finansiell statistik. Olika penningmängdsaggregat och likviditetsmått används i många länder som indikatorer eller intermediära mål i penningpolitiken. Ett annat finansiellt mått som anses ha betydelse för inflationsutvecklingen är utlåningen till allmänheten.

2.3.4 Övriga statistikprodukter

Det finns naturligtvis ett behov av att få en total bild av utvecklingen på kreditmarknaden. Aktuell statistik om den totala kredittillförseln — uppdelad på instrument och sektorer — är ett önskemål som inte helt tillgodoses idag. Vidare framförs också att behov finns av en bättre genomlysning av värdepappersmarknaden.

Uppgifter om in- och utlåning är dels ett viktigt underlag för finansräkenskaperna, dels en betydelsefull kunskapskälla då man vill få en bild av utvecklingen på kreditmarknaden. Statistiken bevakas med stort intresse av såväl myndigheter och prognosmakare som analytiker på de finansiella marknaderna.

Det allmänna intresset av statistik över försäkringsbolagens finansiella

verksamhet fokuseras naturligen på livförsäkringsbolagen eftersom dessa svarar för en större del av försäkringsbolagens placeringskapacitet. Eftersom koncentrationen inom försäkringsbranschen är mycket stor tillfredställer aggregerade uppgifter för ett mindre antal bolag de allmänna behoven av information. Försäkringsbolagens placeringar fördelade på olika tillgångsslag är av stort intresse vid analys av bl.a. värdepappersmarknaden. Vidare är bolagens intäkter och utgifter liksom försäkringsbeståndets struktur av intresse som underlag för bedömning av bolagens framtida placeringskapacitet och utveckling.

Trots att endast en del av den statistik som efterfrågas ingår i den officiell statistiken, som produceras av Finansinspektionen och SCB, verkar det ändå inte föreligga någon uppenbar brist på finansiella data. Det behov som föreligger hos offentliga organ, privata makroanalytiker och journalister verkar på ett tillfredsställande sätt kunna täckas med statistik från Riksbanken, affärstidningar och olika privata databanker. Att många huvudanvändare inte upplever avsaknad av finansiella data behöver emellertid inte betyda att all önskvärd information är lätt tillgänglig för alla. Hänsyn bör i detta sammanhang tas till de kostnader i form av tid, pengar och kunskap som är förenade med möjligheten att få tillgång till den finansiella statistiken.

Ett speciellt område som jag inte närmare kommer att beskriva är derivatmarknaderna. De instrument som idag räknas till derivat är huvudsakligen terminer, optioner och swappar. En mängd olika derivatinstrument kan erhållas genom att kombinera de olika instrumenten i handeln med värdepapper, valutor, räntor och index. Användningen av derivatinstrument har under de senaste 15 åren ökat väsentligt. Möjligheten att aktivt kvantifiera och hantera finansiella risker har genom dessa marknader ökat. De flesta större låntagarna och placerarna är aktiva användare av derivatinstrument. Derivatmarknadernas utveckling kan ses som en effekt av krav på ökad avkastning och lägre finansieringskostnad och efterfrågan på möjligheter att hantera risker.

Behovet av information över derivatmarknaderna är detsamma som för övriga finansiella marknader. Dels finns ett behov av statistik för tillsyn av marknaderna och dess aktörer dels finns ett behov av statistik som speglar marknadernas utveckling. Slutligen finns också ett behov, liksom i nationalräkenskapssystemet, att kunna följa vilka positioner i derivatinstrument som svenska aktörer innehar. Om dessa behov skulle tillgodoses måste emellertid långtgående krav ställas på rapportering och sammanställningar. För att kunna göra rimliga bedömningar av vilka ekonomiska

effekterna en valutakursjustering eller större ränteförändring får på samhällsekonomin utgör dock uppgifter av detta slag ett nödvändigt underlag.

2.4 Tillsyn

De finansiella marknaderna har sedan mitten av 1980-talet genomgått betydande förändringar till följd av avregleringar, ändrade verksamheter, ökad internationalisering och EG-anpassning. Det är i denna finansiella miljö av vikt att löpande anpassa uppgiftsinsamlingen till utvecklingen på de finansiella marknaderna såväl i Sverige som utomlands. Det bör framhållas att detta är en kontinuerlig process, eftersom en ständig utveckling pågår vad avser nya institut, instrument och tekniker i kombination med en ökande grad av internationalisering.

De är viktigt att de finansiella marknaderna fungerar effektivt och att gällande lagar och normer följs av aktörerna på marknaden. För att säkerställa detta och tillse att skyddsvärda intressen tillgodoses krävs tillstånd från regeringen eller Finansinspektionen för företag som erbjuder tjänster på de finansiella marknaderna. Finansinspektionen svarar för den löpande tillsynen av finansiella företag och marknader och har enligt lagstiftningen för respektive institutsgrupp rätt att inhämta den information myndigheten behöver.

Riksbanken har ansvaret för valuta- och kreditpolitiken inom ramen för den allmänna ekonomiska politiken. Därutöver har Riksbanken ansvar för stabiliteten i betalningssystemet liksom i det finansiella systemet som helhet. Enligt 9 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank skall banken följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna samt vidta erforderliga penningpolitiska åtgärder.

För att fullgöra dessa uppgifter har Riksbanken möjlighet att begära den information som anses nödvändig för att följa utvecklingen inom dessa områden. Information kan enligt riksbankslagen inhämtas från kreditinstitut eller andra företag som står under Finansinspektionens tillsyn. Riksbankens ansvarsområden gör det nödvändigt att inhämta information om förhållanden såväl i enskilda institut som på olika delmarknader.

Finansinspektionen och Riksbanken har i sina uppgifter som tillsynsmyndighet respektive centralbank ett självklart behov av information från de företag och institut som verkar på de finansiella marknaderna.

Den information som behövs för att myndigheterna skall kunna fullfölja sina respektive verksamheter överensstämmer dock bara till vissa delar med det allmänna behovet av basstatistik på området. De två myndigheternas insamling av information bör också vara så flexibel som möjligt för att information om nya företeelser snabbt skall kunna inhämtas.

Finansinspektionens behov av uppgifter från finansiella institut har efter avregleringen på kreditmarknaden förändrats avsevärt. Under regleringstiden kunde instituten endast marginellt gå in i riskfyllda engagemang eftersom expansionsutrymmena var mycket små. Under denna period var det därför ofta tillfyllest att inhämta uppgifter över institutens balanser och resultat. Efter avregleringen har däremot omfattande stockar av engagemang, såväl i som utanför balansräkningarna, byggts upp i de finansiella instituten. Tillsynsmyndighetens behov av information avser därför i ökad utsträckning underlag för att kunna mäta risker inom ett instituts olika verksamhetsområden. Finansinspektionen har utvecklat särskilda tillsynsrapporter för att kunna mäta bl.a. ränterisker, valutarisker och kreditrisker.

Tillsynsmyndighetens behov av information gäller i första hand enskilda institut, men för att kunna bedöma marknadens utveckling är myndigheten också intresserad av aggregerade uppgifter, inte bara vad gäller risker utan även vad gäller balansernas utveckling. De senare uppgifterna utgör emellertid en bakgrundsinformation för tillsynsverksamheten och är av sekundärt intresse när tillsynsmyndigheten själv skall insamla och bearbeta information. Genom att det inte finns något behov av att snabbt få tillgång till sådan bakgrundsinformation kan uppgifterna istället hämtas i bearbetat skick från andra statistikproducenter, t.ex. Riksbanken eller SCB.

Riksbankens insamling av statistik över de finansiella marknaderna är dels ägnad att tillgodose riksbanksledningens behov av beslutsunderlag för den penning- och valutapolitik som skall bedrivas, dels utgör uppgifterna underlag för Riksbankens övervakning av betalningssystemets stabilitet. För att Riksbanken skall kunna dra full nytta av statistiken och på ett tillfredsställande sätt utnyttja den i sin verksamhet måste den vara flexibelt utformad, relevant till sitt innehåll, snabbt tillgänglig samt ha en hög precision.

Riksbankens uppgiftsinsamling måste vara så flexibel att nya företeelser på de finansiella marknaderna snabbt kan infogas i rapporteringsrutinerna.

Omfattande rapporteringskrav finns också från internationella organisationer, främst BIS men även IMF och OECD, se nedan. Riksbanken verkar här som ett förbindelseorgan vad gäller finansiell statistik, i förhållande till internationella organisationer som Sverige är medlem i.

3 Internationella krav

Internationella krav på kapitalmarknadsstatistik kan ses från olika aspekter. Vanligast är att kraven avser rapportering till internationella organisationer, men även internationella rekommendationer och manualer för hur statistiken skall utformas kan uppfattas som krav. Kraven kan vara mer eller mindre tvingande enligt avtal eller överenskommelser, men rapporteringen kan också vara helt frivillig.

3.1 FN:s A System of National Accounts

Det svenska national- och finansräkenskapssystemet har utformats efter definitioner fastställda av FN, kallade A System of National Accounts (SNA) medan betalningsbalansstatistiken har utformats efter Internationella Valutafondens (IMF:s) Balance of Payments Manual (BOPM) som så långt möjligt är anpassad till SNA:s definitioner. Syftet med de nämnda rekommendationerna är att åstadkomma jämförbarhet mellan olika länders ekonomiska statistik.

De internationella rekommendationerna ligger till grund för statistikrapporteringen till FN, OECD och IMF. Nationalräkenskaperna och betalningsbalansstatistiken är väl utvecklade i de flesta industriländer. Finansräkenskaperna har emellertid inte nått samma kvalitet, trots att de är en del av nationalräkenskapssystemet och att också de omfattas av internationella rekommendationer. Endast ett fåtal av världens länder, däribland Sverige, sammanställer finansräkenskaper på ett acceptabelt sätt enligt FN:s rekommendationer.

Det finns många skäl till att flera länder inte prioriterat att sammanställa finansräkenskaper. Ett sådant skäl är de metodproblem som beskrevs i förra kapitlet. Utvecklingen på de finansiella marknaderna under de senaste decennierna har gjort FN:s rekommendationer från 1968 delvis obsoleta. Det har därför inte alltid varit möjligt att följa rekommendationernas intentioner. En ytterligare förklaring till att många inte följer FN:s rekommendation är att finansräkenskaper i de flesta länder

görs i centralbankerna. Dessa är av naturliga skäl inte alltid motiverade att följa nationalräkenskapernas definitioner och klassificeringar. Under de senaste åren har en omfattande översyn gjorts i FN:s regi av de internationella rekommendationerna SNA vilket kan innebära att de enskilda ländernas möjligheter att rapportera förbättras.

I detta sammanhang kan nämnas att Internationella Valutafonden utarbetar en manual benämnd "Monetary and Financial Statistics" som kommer att bli helt konsistent med övrig internationell standard på området såsom ovan nämnda SNA och BOPM. Manualen kommer att innehålla begrepp och definitioner liksom en detaljerad vägledning för vissa beräkningar.

De svenska finansräkenskaperna följer i stora drag FN:s rekommendationer. Endast på följande områden avviker de från SNA:

- uppdelning av olika tillgångar och skulders löptider görs inte
- koncernfordringar/skulder mellan företag behandlas som ett finansobjekt
- alla fordringar/skulder som redovisas under "inhemska finansinstitut" behandlas som ett objekt
- allemanssparande och spärrkonto i Riksbanken är egna finansobjekt
- hushållssektorn redovisas inklusive intresseorganisationer.

SCB rapporterar årsvisa finansräkenskaper till FN i samband med nationalräkenskapernas årliga rapportering. FN:s krav på rapportering är av betydligt mindre omfattning än de krav som ställs av t.ex. OECD, se nedan.

3.2 EG

När ett EES-avtal träder i kraft kommer de förordningar och direktiv som idag gäller EG-länderna att bli styrande också för Efta-ländernas statistikprodukter.

Arbetet med finansiell statistik i EG sker delvis inom statistikkontoret Eurostat men på banksidan också inom ramen för centralbankernas samarbete, Committee of Governors. Samarbetet om den finansiella statistiken sker inom ramen för Joint Committee on Monetary, Finance and Balance of Payments Statistics. I denna kommitté ingår representanter från såväl centralbanker som statistikbyråer i EG- och Efta-länderna.

Inom EG har sedan början av 1970-talet funnits särskilda rekommendationer för national- och finansräkenskaper, *European System of Integrated Economic Accounts (ESA)*. Dessa rekommendationer är mer detaljerade än FN:s SNA-regler men uppbyggnaden är densamma.

Rapporteringen av finansräkenskaper till Eurostat är för närvarande frivillig och av liten omfattning. Den kommer emellertid att successivt öka i takt med EG-anpassningen och förverkligandet av EG:s statistiska program för perioden 1993-1997. Till skillnad från andra internationella organisationers krav regleras en stor del av statistikproduktionen inom EG av lagstiftning.

1992 tillsattes en särskild arbetsgrupp (working party) inom Eurostat, vars nuvarande uppgift är att se över ESA och ta fram underlag för beräkningarna av konvergenskravet för den offentliga sektorns bruttoskuld. Gruppens arbete skall leda till insamling och analys av finansräkenskaper men också till en metodologisk utvidgning, om den ekonomiska och monetära unionen (EMU) blir verklighet. För länder som vill bli medlemmar i EMU får den offentliga sektorns bruttoskuld enligt beslut av EG-kommissionen inte överstiga 60 procent av bruttonationalprodukten till marknadspris.

I ett inledande skede skall arbetsgruppen utreda vilken statistik som idag belyser skulderna i den offentliga sektorn och hur denna statistik sammanställs. Därefter skall definitionen av bruttoskulden fastställas. I arbetsgruppen ingår företrädare för EG-länderna. Representanter för Eftaländerna, däribland SCB, deltar som observatörer fram till dess EES-avtalet trätt i kraft.

Översynen av ESA görs med anledning av att FN:s SNA-rekommendationer har uppdaterats. Avsikten är att ESA skall följa SNA men ge tydligare anvisningar för den praktiska tillämpningen. En s.k. task force arbetar med den exakta utformningen av finansräkenskapsavsnitten i ESA. SCB representerar Efta-länderna och Sverige i denna arbetsgrupp. ESA kommer att anpassas till informationskraven för EMU. I övrigt kommer inga större avvikelser från de reviderade SNA att genomföras.

ESA kommer att regleras i en förordning, vilket innebär att reglerna blir bindande för medlemsländerna, genom att förordningen automatiskt blir en del av den inhemska lagstiftningen. Det är ännu oklart vilken omfattning kraven i förordningen kommer att ha. Enligt de diskussioner som hittills förts i arbetsgruppen får man räkna med att de årliga finansräkenskaperna måste produceras minst i den omfattning som sker idag. Man överväger också att skärpa kraven på produktionstiden, så att

de årliga räkenskaperna skall vara färdigställda i september månad, året efter räkenskapsåret. För svensk del innebär detta att produktionstiden måste kortas med cirka tre månader jämfört med nuvarande situation.

Det finns ännu inte några krav från Eurostat på sammanställningar av kvartals- eller halvårsräkenskaper. Däremot har centralbankerna inom EG uttryckt starka önskemål om kvartalsvisa finansräkenskaper. Finansräkenskaperna kommer att spela en betydande roll vid utvecklandet av den planerade ekonomiska och monetära unionen. De är tänkta dels att fungera som en slags kärna för statistisk information över finansiella marknader, monetära aggregat m.m. där man kan se kopplingar till den reala ekonomin via det finansiella sparandet, dels att utgöra underlag för beräkningarna av konvergenskraven. Det finns vidare planer på att sammanställa en gemensam finansräkenskap för alla länder inom EMU, när den gemensamma centralbanken och valutan etablerats. Eftersom finansräkenskaperna kommer att utgöra ett viktigt underlag i det kommande arbetet med EMU är det troligt att kvalitetskraven kommer att aktualiseras och att behovet av ökad precision blir ofrånkomligt. Kraven på att sammanställa och rapportera enhetliga finansräkenskaper kommer därför sannolikt att skärpas de närmaste åren.

Inom Eurostat arbetar en utredningsgrupp med statistik över *finansiella tjänster*. Gruppen har tillsatt en s.k. task force vilken arbetar med statistik över försäkringstjänster. Under hösten 1993 har en genomgång gjorts av vilken försäkringsstatistik som produceras i de olika EG- och Efta-länderna samt hur denna statistik är organiserad.

Maastricht-överenskommelsen 1991 innebar att en Europeisk union skulle bildas, vilken skulle innehålla bl.a. en ekonomisk och monetär union (EMU). Den ekonomiska och monetära unionen skall etableras i tre etapper. Den första etappen inleddes den 1 juli 1990 i och med att kapitalrörelserna inom EG — med tidsbegränsade undantag i vissa medlemsländer — släpptes fria.

Den andra fasen inleds den 1 januari 1994. Då upprättas det Europeiska monetära institutet, EMI, vars uppgift huvudsakligen blir att förbereda övergången till fas tre och upprättandet av den gemensamma centralbanken samt att ta över ansvaret för det valutapolitiska samarbetet inom EMS. I och med att EMI upprättas kommer den nuvarande *centralbankschefskommittén* att upplösas. Institutet skall ha en oberoende ställning gentemot andra EG-institutioner och medlemsländernas politiska ledningar. Under denna fas skall samarbetet mellan de nationella centralbankerna stärkas, och dessa skall på nationell nivå garanteras en

oberoende ställning. EMI skall förbereda arbetet med fas tre, d.v.s. med att upprätta den europeiska centralbanken, ECB. EMI skall i detta arbetet förbereda den gemensamma penningpolitiken genom att bl.a. utarbeta gemensamma definitioner och begrepp för den statistik som skall ligga till grund för verksamheten. Den monetära unionen skall träda i kraft senast den 1 januari 1999 och innebär att medlemsländerna får en gemensam centralbank och en gemensam valuta.

Under centralbankschefskommittén finns en s.k. Working Group on Statistics. Arbetsgruppen har under sig tillsatt två s.k. task forces. Den ena, nedan kallad bankstatistikgruppen, arbetar med "Money and Banking Statistics", och den andra med "Balance of Payments — Capital flows and stocks". Arbetet i bankstatistikgruppen startade 1991 och låg då under Eurostat:s ansvar. Sedan februari 1993 är bankstatistikgruppens arbete flyttat och står under centralbankschefskommitténs ansvar. Sveriges riksbank deltar i gruppen som representant och observatör för Eftaländerna. För närvarande pågår ett arbete inom banksstatistikgruppens ram med att kartlägga vilka uppgifter som kommer att behövas under andra och tredje fasen av EMU och vilka uppgifter de enskilda länderna i dagsläget kan tillhandahålla.

Bankstatistikgruppens arbete har hittills inriktats på frågor som rör penningmängd och monetära aggregat. Syftet är att i framtiden kunna framställa gemensamma penningmängdsberäkningar för medlemsländerna i den monetära unionen. Det är därför sannolikt att krav på anpassning av statistiken kommer att ställas vad gäller både innehåll och rapporteringstidpunkter.

3.3 Övriga

Grundläggande krav på den finansiella statistikens utformning och fastställandet av internationella definitioner sker främst inom ramen för FN:s och EG:s arbete. Förutom till dessa organisationer rapporterar svenska myndigheter finansiell statistik till flera andra organisationer, som i sin tur sammanställer och publicerar uppgifter för ett antal länder.

Riksbanken rapporterar såväl månads- som kvartals- och halvårsvisa uppgifter till *Bank for International Settlement (BIS)*. Rapporteringen till BIS sker på aggregerad nivå och inom områdena penningmängd, centralbank, banker, övrig finansiell sektor, värdepappersmarknad, statens finanser, privata sektorns finansiella balanser, inhemska räntor,

betalningsbalans, internationell bankverksamhet, utlandsskuld. Härtill kommer rapportering av statistik över den reala sektorn. BIS sammanställer uppgifterna i en databas till vilken centralbankerna har tillgång. Vidare utger BIS ett antal publikationer som är tillgängliga för allmänheten. En viss återrapportering sker till uppgiftslämnarna i respektive land.

SCB har en omfattande internationell rapportering av finansräkenskaperna till *OECD*. Varje år skall finansiella transaktioner för 10 sektorer med fördelning på 11 finansobjekt enligt SNA samt med uppdelning efter motsektorer rapporteras. Siffrorna publiceras i OECD:s Financial Statistics Part 2, Financial Accounts. Publikationerna, en för varje land, innehåller uppgifter om finansiella transaktioner och balanser fördelade på institutionell sektor och finansobjekt. Även vissa uppgifter från nationalräkenskaperna ingår. Det finns också en förenklad kvartalsrapportering av finansräkenskaper till OECD. I denna rapportering får länderna i princip själva välja nivåer i redovisningen. Det finns inte krav på att kvartalssiffrorna skall överensstämma med årsstatistiken.

Också Riksbanken rapporterar uppgifter till OECD, vilka publiceras i Financial Statistics Monthly och Bank Profitability. Till månadspublikationen rapporterar Riksbanken serier över omsättningen på Stockholms Fondbörs, värdet av noterade aktier, emissioner av penningmarknadsinstrument, utestående konsumentkrediter, in- och utlåningsräntor. Till den årliga publikationen över bankernas resultat rapporteras delarna i bankernas resultaträkning tillsammans med vissa nyckeltal. Uppgifterna rapporteras för varje bankgrupp.

Inom ramen för OECD:s arbete finns en försäkringskommitté, vilken är ett forum för informationsutbyte och diskussion av frågor av gemensamt intresse. Kommittén arbetar bl.a. med frågor gällande branschglidning, solvensregler och tillsyn. Från svensk sida deltar i gruppen representanter för regeringen, Finansinspektionen och försäkringsbranschen. Kommittén har under sig en arbetsgrupp, Working Group on Insurance Statistics of the Insurance Committee of OECD, i vilken Finansinspektionen också deltar. Gruppen diskuterar aktuella frågor rörande försäkringsstatistik och utarbetar underlag till publikationen Insurance Statistics Yearbook. Finansinspektionen lämnar en gång per år underlag till denna publikation.

Riksbanken rapporterar regelbundet (månad, kvartal och år) statistik till *Internationella Valutafonden*. Rapportering sker till tre olika publikationer, International Financial statistics (IFS), Government Finance Statistics

och Balance of Payments Statistics. Till publikationen IFS rapporteras uppgifter över växelkurser, centralbankens och bankernas ställning, övriga finansiella instituts ställning, räntor samt viss real statistik.

4 Nuvarande produktion av finansmarknadsstatistik

4.1 Historik

SCB tog 1963 över ansvaret för sammanställning av nationalräkenskaperna från Konjunkturinstitutet och därmed också ansvaret för uppbyggnaden av finansräkenskaperna. I detta arbete befanns ganska snart att finansräkenskaperna och övrig kapitalmarknadsstatistik hade ett nära samband. Det ansågs att produktionen av finansräkenskaperna inte kunde eller borde hållas åtskild från produktionen av övrig statistik om finansiella institut och marknader. Den för ekonomisk analys avsedda kapitalmarknadsstatistiken borde ses i ett sammanhang. Ett särskilt skäl till detta synsätt var att SCB under 1965 tilldelades ansvaret för samordningen av den statliga statistikproduktionen. I denna uppgift ingick också att verka för samordning mellan offentlig och privat statistikproduktion.

SCB presenterade 1967 ett förslag till kreditmarknadsstatistiskt program, i vilket finansräkenskaperna utgjorde förslagets kärna och kom att få stort inflytande över utformningen. Tanken var att finansräkenskaperna skulle utgöra en total redovisning av kreditmarknaden. För att samordna olika intressen inrättade SCB 1971 en formell samarbetsgrupp — Samarbetsgruppen för kreditmarknadsstatistik — med representanter för uppgiftslämnare och myndigheter. Denna grupp avvecklades i slutet av 1980-talet.

Finansinspektionen (dåvarande Bank- och Försäkringsinspektionerna) har sedan 1987 det officiella ansvaret för att den svenska kapitalmarknadsstatistiken och finansräkenskaperna sammanställs och publiceras. Motiveringen för att tillsynsmyndigheterna tilldelades detta ansvar var enligt budgetpropositionen 1986/87:100

"Statistiken över kreditmarknaden utgör ett nödvändigt underlag för Bankinspektionens tillsyn liksom för de olika kreditinstitutens verksamhet. Det bör därför anses ingå i tillsynsverksamheten att svara för att statistik över kreditmarknaden i stort framställs på samma sätt som inspektionen redan har till uppgift att publicera viss statistik om bankaktiebolag, fondkommissionärer och fondbörsen."

Den del av SCBs statistik som avsåg försäkringsbolag skulle belasta Försäkringsinspektionens budget. I propositionen sades också att "en väl fungerande finansiell sektor i ett utvecklat land kan inte vara utan en effektiv och väl utbyggd statistik. Den senaste tidens förändringar ställer nya krav på statistiken." Därmed motiverades att kapitalmarknadsstatistiken inte behövde bli föremål för besparingskrav, eftersom statistiken nu skulle finansieras över inspektionernas anslag och därmed bekostas av institut under tillsyn.

I prop 1986/87:100 om ändrat huvudmannaskap definierades kapitalmarknadsstatistik som den statistik som Bankinspektionen tidigare ansvarat för (balans- och resultatuppgifter för bankaktiebolag samt uppgifter över fondkommissions- och fondbörsverksamhet) med tillägg av finansräkenskaper med sparande och förmögenhetssammanställningar för olika samhällssektorer, kreditinstitutens in- och utlåning, bokslutsoch balansstatistik. Vidare föreslogs att den dåvarande Försäkringsinspektionen skulle ansvara för finansiering av den del av kreditmarknadsstatistiken som avsåg försäkringsbolagen. Den ändrade ansvarsfördelningen mellan myndigheterna innebar inte att det praktiska arbetet med kapitalmarknadsstatistiken förändrades. SCB fick av dåvarande Bankinspektionen — och till en viss del av Försäkringsinspektionen — i uppdrag att sammanställa den statistik som SCB tidigare sammanställt under eget anslag. Försäkringsinspektionen hade däremot tidigare producerat huvuddelen av den officiella statistiken inom myndigheten. Denna produktion kom att fortsätta på samma sätt.

4.2 Myndigheternas statistikproduktion

Finansinspektionen ansvarar för vad som definieras som den officiella kapitalmarknadsstatistiken. Finansinspektionen producerar idag statistik över försäkringsmarknaden och publicerar denna i serien Sveriges Officiella Statistik, medan annan officiell kapitalmarknadsstatistik produceras av SCB på inspektionens uppdrag. Rent formellt fungerar

samarbetet så att SCB varje år tillställer inspektionen en offert över den beräknade kostnaden att sammanställa den officiella kapitalmarknadsstatistiken. För budgetåret 1993/94 beräknas SCB:s kostnader för denna statistikproduktion till omkring 10 miljoner kronor. Kostnaden för den statistik som Finansinspektionen insamlar och publicerar över försäkringsbolagens verksamhet uppskattas till knappt 1 miljon kronor. Den officiella kapitalmarknadsstatistiken är en del av Finansinspektionens anslag och finansieras därmed av institut under inspektionens tillsyn.

När Bank- och Försäkringsinspektionerna övertog ansvaret för den officiella kapitalmarknadsstatistiken 1987 inrättades den s.k. *Styrgruppen för kapitalmarknadsstatistik*. Dess uppgift skulle vara att bistå inspektionerna med hjälp att utveckla och prioritera innehållet i kapitalmarknadsstatistiken. Styrgruppen har haft en rådgivande funktion, medan det slutliga ansvaret har vilat på inspektionsmyndigheterna.

I styrgruppen ingår representanter från Finansdepartementet, Finansinspektionen, Riksbanken, Konjunkturinstitutet och SCB. Gruppen sammanträder tre till fyra gånger per år. Styrgruppens uppgift har varit att fortlöpande prioritera SCB:s verksamhet med kapitalmarknadsstatistiken, diskutera principiella frågor om innehåll, utveckling och publicering. För att fånga upp behov av förändringar i statistiken har en referensgrupp bildats, bestående av representanter för uppgiftslämnare och övriga större användare av kreditmarknadsstatistik. Styrgruppen har också tillsatt ett flertal arbetsgrupper som inom olika delområden utvecklat nya eller förändrat gamla rapporter, principer etc.

För närvarande utvecklar både Finansinspektionen och Riksbanken nya datasystem för hantering av bl.a. kapitalmarknadsstatistik. När de två myndigheternas interna system kommmit i funktion finns planer på ett nära datasamarbete mellan myndigheterna och ambitioner att tillsammans utveckla rutiner för maskinell inrapportering från institut på kreditmarknaden.

4.2.1 SCB:s statistik

I Finansinspektionens uppdrag till SCB ligger att löpande sammanställa och publicera statistik över:

- Finansräkenskaper
- Nyutlåning
- Sektorfördelade in- och utlåningsstockar
- Månads- eller kvartalsvisa balanser för finansiella företag
- Bokslut för finansiella företag
- Börsaktieägandet

Som framgår nedan utgör de finansiella institutens finansiella balanser en viktig stomme i finansräkenskaperna. Detta är ett skäl till att det ansetts lämpligt att samordna produktion av balansstatistik över olika finansiella institut med produktion av finansräkenskaperna. Bortsett från stockstatistiken för finansinstitut baseras den officiella statistiken över den finansiella sektorn på balansrapporter för kreditinstitut och placeringsrapporter för försäkringsbolag och värdepappersfonder. Man kan urskilja tre olika användningsområden för uppgifter i dessa rapporter. För det första aggregeras rapporterna, och aggregaten publiceras löpande för respektive institutsgrupp. Undantag utgör bank- och försäkringsstatistiken i vilken uppgifter över enskilda institut publiceras. För det andra används uppgifter ur rapporterna för sammanställningar över t.ex. kredittillförsel, penningmängd och värdepappersmarknad. För det tredje utnyttjas uppgifter ur rapporterna för sammanställning av finansräkenskaperna och även de reala nationalräkenskaperna.

Det svenska national- och finansräkenskapssystemet har utformats efter definitioner fastställda av FN, kallade A System of National Accounts (SNA). I nationalräkenskaperna redovisas bl.a. olika samhällssektorers inkomster och utgifter av olika slag, och i finansräkenskaperna redovisas sektorernas transaktioner i finansiella tillgångar och skulder.

Finansräkenskaperna är strängt systematiskt uppbyggda och följer så långt möjligt de internationella rekommendationerna på området. De ekonomiska subjekten, d.v.s. de som fattar beslut att låna upp eller låna ut, redovisas efter sektortillhörighet, och sättet för deras finansiella handlande redovisas efter typen av finansobjekt. Den inhemska ekonomin delas upp i fyra olika sektorer, offentlig sektor, finanssektor, icke-finansiella företag och hushåll. Ett finansobjekt är en finansiell för-

bindelse mellan minst två parter. I finansräkenskaperna grupperas objekten efter sin konstruktion som t.ex. bankkonto, reverslån, aktier och andra värdepapper.

Tekniken att sammanställa finansräkenskaperna är att för varje finansobjekt bilda matriser med borgenärssektorerna på den ena och gäldenärssektorerna på den andra axeln. Eftersom en tillgång hos ett subjekt motsvaras av en skuld hos ett annat ger en matris för ett visst finansobjekt en bild av fordran/skuldförhållandet på en finansiell delmarknad. En annan matris för samma finansobjekt ger en bild av transaktionerna mellan sektorerna. Summan av samtliga matriser ger det totala fordran/skuldförhållandet respektive transaktionerna mellan sektorerna i samhället.

Eftersom matriser inte alltid är så enkla att analysera redovisas idag sektortabeller, med finansiella placeringar och upplåning motsektorredovisade, i tidsserieform.

De svenska finansräkenskaperna sammanställs kvartals- och årsvis. Deras komplexa utformning innebär att det är många byggstenar som skall samlas in och därmed också att många olika källor måste utnyttjas. Statistiken över den offentliga sektorn hämtas dels från staten dels från kommuner och landsting. Uppgifter över de icke-finansiella företagen inhämtas genom årsvisa och kvartalsvisa urvalsundersökningar. En undersökning kartlägger större icke-finansiella företags finansiella tillgångar och skulder (BAST), en annan undersöker större icke-finansiella företags utländska tillgångar och skulder (FUTS). Finanssektorns uppgifter baseras i huvudsak på de löpande balans- och placeringsrapporter som finansiella institut lämnar samt den kvartalsvisa stockstatistiken över finansiella instituts sektorfördelade utlåning och bankernas inlåning. Den finansiella sektorn torde vara den sektor, vid sidan av staten, som idag svarar för den mest tillförlitliga informationen. Slutligen skall hushållssektorn nämnas, vilken i stor utsträckning är en sektor från vilken informationen inte inhämtas direkt, utan från andra sektorers motsektorredovisning, t.ex. stockstatistiken. För vissa objekt är hushållen en motsektor i beräkningarna.

Vidare gör SCB regelbundet statistik över börsaktieägandet. Statistiken syftar till att visa aktieägarstrukturen över tiden i de svenska börsbolagen. Den skall också vara underlag för finans- och nationalräkenskapernas statistik över olika sektorers förmögenhet.

Uppläggningen av den ovan nämnda stockstatistiken för finansinstitut förtjänar en något mera utförlig kommentar. Stockstatistiken syftar till att

fördela finansiella instituts utlåning och bankernas inlåning på stat, kommun, landsting, socialförsäkring, icke-finansiella företag, investment- och finansieringsföretag, intresseorganisationer, hushåll och utlandet. Vidare är det oftast möjligt att utifrån den klassning som instituten gör storleksfördela och branschfördela de icke-finansiella företagen. Klassningen av företag görs genom att SCB varje år tillhandahåller instituten ett klassificeringsband, vilket är baserat på SCB:s företagsregister. Instituten bearbetar sina kontoregister med hjälp av klassificeringsbandet och redovisar en sektorfördelad in- respektive utlåning kvartalsvis till SCB.

I tabellen nedan framgår vilka rapporter och undersökningar som är underlag för finansräkenskaperna.

Tabell 1. Rapporter som är underlag för finansräkenskaperna

Institut/sektor	Rapport	Frekvens
Banker	Balans	Månad
	Balans och resultat	År
	Stock	Kvartal
Finansbolag	Balans	Kvartal
	Balans och resultat	År
	Stock	Kvartal
Mellanhandsinstitut	Balans	Kvartal
	Balans och resultat	År
	Stock	Kvartal
Värdepappersbolag	Balans	Månad
	Balans och resultat	År
Värdepappersfonder	Placeringar	Kvartal
Försäkringsbolag	Placeringar m.m	Kvartal
	Placeringar och resultat	År
Icke-finansiella företag	Balans	Kvartal
	Utl tillg och skuld	Kvartal
	Balans och resultat	År
Investmentbolag	Balans	Kvartal
	Balans och resultat	År
Kommuner och landsting	Balans	Kvartal
Staten	Balans	Kvartal
AP-fonderna	Placeringar	Kvartal
Statliga lånefonder m.m.	Balans	Kvartal
Börsaktieägare	Sektor	År
Riksbankens betalningsbalansstatistik		Kvartal

Som framgår av tabellen är finansiella instituts löpande rapportering en viktig källa till finansräkenskaperna. Det bör emellertid poängteras att finansräkenskaperna endast har behov av kvartalsvisa uppgifter. I den mån månatliga rapporter inhämtas så styrs detta av andra behov än finansräkenskapernas.

Av de uppgifter som insamlas från finansiella företag är det en mindre del som syftar till att användas vid sammanställning av finansräkenska-

perna. Uppskattningsvis används en fjärdedel av uppgifterna i de finansiella företagens balansräkningsrapportering som underlag för beräkningarna i finansräkenskaperna. Övriga uppgifter används vid publicering av respektive institutsgrupps balansräkningar samt sammanställningar över bl.a. utlåning, penningmängd och värdepappersmarknad.

I sammanhanget bör poängteras att även nationalräkenskaperna har omfattande behov av grunddata från finansmarknadsstatistiken. För beräkningar av produktionsvärde, driftsöverskott, räntor, utdelningar, andra transfereringar, investeringar och finansiellt sparande krävs årliga aggregerade uppgifter från de olika delsektorernas resultaträkningar. För försäkringsbolagen krävs dessutom specifikationer av försäkringsverksamheten som inte framgår av den officiella resultaträkningen. Dessa uppgifter erhåller SCB från Finansinspektionen.

För beräkning av hushållens disponibla inkomster krävs kvartalsvisa uppgifter från Riksbanken om ränteflöden/räntesatser och från Finansinspektionen uppgifter om försäkringspremier, utfall och avkastning. Utvecklandet av en ny modell för beräkning av sektorvisa ränteflöden i nationalräkenskaperna kan innebära att behov av kortperiodisk information uppkommer.

De ovannämnda rapporterna och särskilda undersökningarna är underlag för den statistik som SCB fortlöpande publicerar.

Tabell 2. Publikationer i serien Sveriges Officiella Statistik

Publikation	Innehåll	Frekvens
Bankernas tillgångar och skulder	Balansräkning, enskilda större banker	Månad
Bankerna	Balans- och resultatuppgifter efter bokslut	År
Finansiella företag	Balans- och resultatuppgifter efter bokslut	År
Kapitalmarknaden		
Del 1.	Kvartalsuppgifter om banker och mellanhandsinstitut, staten, vissa lånefonder samt Riksbanken.	Kvartal
Del 2.	Kvartalsuppgifter om finans- och försäkringsbolag, värdepappersbolag, investmentbolag och värdepappersfonder, icke-finansiella bolag samt kommuner och landsting.	Kvartal
Finansräkenskaper	Den finansiella delen av nationalräkenskaperna, vilken bl.a. omfattar sparande- och förmögenhetsberäkningar hos samhällssektorerna redovisade i tidsserier.	År
Finansräkenskaper	Kvartalsräkenskaper samt tabeller över finansiella marknader, utlandsskulden m.m.	Kvartal
Börsaktieägandet	Fördelning efter samhällssektorer.	År
Riksförsäkringsbolagen	Kvartalsuppgifter om placeringar och premier, avkastning och försäljning.	Kvartal
Försäkringsbolag	Årliga uppgifter över balans, resultat, premier, utbetalningar m.m.	År
Understödsföreningar	Årliga uppgifter över balans, resultat m.m.	År

SCB publicerar dessutom översikter, vilka kan karaktäriseras som snabbstatistik i enklare utförande än serien Statistiska meddelanden. Här redovisas bl.a. kreditinstitutens tillgångar och skulder liksom sammanställningar över institutens placeringar i värdepapper, kreditgivning, upplåning m.m. Delar av den officiella kapitalmarknadsstatistiken publiceras också i SCB:s tidsseriedatabas, till vilken externa användare mot en kostnad kan låta sig kopplas upp.

4.2.2 Riksbankens statistik

Riksbanken deltar i samarbetet mellan Finansinspektionen och SCB så till vida att man för insamling av balans-, resultat- och placeringsrapporter använder sig av samma rapportformulär som de övriga två myndigheterna. De rapporter från finansiella institut, som nämns i tabell 1, insamlas också av Riksbanken. Rapporterna bearbetas inom Riksbanken på ett i många avseenden likvärdigt sätt som sker av SCB. Vissa bearbetningar har SCB kunnat hämta från Riksbanken i form av aggregerade uppgifter, vilket har minskat SCB:s arbetsbelastning vid hantering av de gemensamma rapporterna.

Historiskt sett har Riksbanken använt balansräkningrapporterna från kreditinstituten som underlag för kredit- och valutapolitiken samt för att följa upp bl.a. utlåningsregleringen. Efter avregleringen på kreditmarknaden används sammanställningar av balansräkningsrapporter för analys av marknaden.

Beskrivningen ovan visar att samma rapporter insamlas och bearbetas, för olika ändamål, av både SCB och Riksbanken. Riksbanken anser att det är nödvändigt med egen insamling och bearbetning av primärmaterialet.

Utöver de rapporter som Riksbanken gemensamt med Finansinspektionen och SCB insamlar från instituten på kreditmarknaden, och som är underlag för den officiella kapitalmarknadsstatistiken, inhämtar Riksbanken rapporter rörande ett flertal andra områden i instituten. Från bankerna inhämtar Riksbanken ytterligare 11 rapporter som är underlag för finansmarknadsstatistiken. Banker, övriga kreditinstitut och försäkringsbolag lämnar vidare rapporter som underlag för Riksbankens betalningsbalansstatistik och för tillsynen av valutamarknaden.

Riksbanken sammanställer de finansiella institutens rapporter i första hand för sin egen analys av utvecklingen på de finansiella marknaderna. Riksbanken publicerar emellertid också ett 30-tal tabeller, som det är möjligt för allmänheten och uppgiftslämnarna att fortlöpande ta del av. Vidare publiceras statistik i bankens kvartalstidskrift Penning- och valutapolitik, i en statistisk årsbok och i en årlig publikation som beskriver kredit- och valutamarknaden.

I Riksbankens statistiska årsbok återfinns uppgifter över:

Institut	Marknader m.m.
Riksbanken	Penningmarknad
Bankerna	Obligationsmarknad
Finansbolag	Aktiemarknad
Mellanhandsinstitut	Valutamarknaden
Försäkringsbolag	Betalningssystemet
AP-fonden	Betalningsbalansen
Värdepappersbolag	Räntor
Offentliga sektorn	Penningmängd

Statistiken över de finansiella instituten består huvudsakligen av balans- och resultatuppgifter. Under avsnitten om kreditinstituten redovisas även utlåningen fördelad på olika sektorer, institutens värdepappersinnehav m.m.

Statistiken i Riksbankens statistiska årsbok är till vissa delar, som t.ex. statistik över räntor och valutakurser, mer omfattande än den officiella kapitalmarknadsstatistik som publiceras i form av olika årsböcker. Riksbankens årsbok innehåller emellertid inte uppgifter över enskilda instituts verksamhet. En annan skillnad jämfört med den officiella statistiken är att den redovisade balansstatistiken för finansiella företag inte är efter bokslut utan baseras på korttidsstatistik. Resultatstatistiken för bankerna redovisas däremot efter bokslut och baseras på uppgifter sammanställda av SCB. Riksbanken redovisar inte heller finansiella tillgångar och skulder fördelat på olika sektorer, vilket är kärnan i den officiella statistiken.

4.2.3 Finansinspektionens statistik

De rapporter som är underlag för den officiella statistiken, månads/-kvartalsstatistiken och årsöversikten, som *kreditinstituten* regelbundet insänder till Finansinspektionen, används i begränsad utsträckning i tillsynsarbetet. Rapporterna har under den period kreditmarknaden reglerades varit centrala tillsynsrapporter. Successivt som institutens balansräkningar och riskerna i dessa vuxit har emellertid behoven av tillsynsuppgifter ändrat karaktär, och de aggregerade balansrapporterna

ger därför numera endast begränsad information. Finansinspektionen gör inte några sammanställningar över dessa rapporter utan använder sig av sammanställningar som görs av Riksbanken eller SCB.

Ansvaret för utarbetandet av redovisningsregler för finansiella företag åvilar Finansinspektionen. Redovisningsregler för de gemensamma rapporterna utfärdas av inspektionen i form av föreskrifter.

Utöver de rapporter som är underlag för kapitalmarknadsstatistiken inhämtar Finansinspektionen följande rapporter från bankerna:

Kapitaltäckningsrapport,	kvartalvis
Ränteexponeringsrapport,	kvartalsvis
Stora exponeringar,	halvårsvis
Valutapositionsrapport (vissa institut),	månadsvis
Riskanalysrapport,	kvartalsvis
Utländska etableringar,	kvartal

Från finansbolag, mellanhandsinstitut och värdepappersbolag insamlas liknande rapporter, även om frekvens och innehåll kan variera. Vidare insamlas rapporter från värdepappersfonder.

Utifrån de tillsynsrapporter som fortlöpande inhämtas från kreditinstitut under tillsyn gör Finansinspektionen sammanställningar, som återrapporteras till tillsynsobjekten och förmedlas till allmänheten via pressmeddelanden. Ett exempel på tillsynsuppgifter som löpande offentliggörs är sammanställningar över kreditinstitutens kapitalbas och kapitaltäckningsgrad. Ett annat är bankernas kreditförluster fördelade på olika låntagargrupper, liksom uppgifter över bankernas oreglerade fordringar, lån med ränteeftergifter etc.

Officiell statistik över *försäkringsbolagens* verksamhet insamlas och produceras av Finansinspektionen och publiceras i serien Sveriges Officiella Statistik. Varje kvartal publiceras uppgifter över försäkringsbolagens placeringar och årligen uppgifter ur försäkringsbolagens årsredovisningar. De årsvisa uppgifterna publiceras såväl på total nivå för samtliga försäkringsbolag som på enskilda bolags nivå. Finansinspektionen publicerar också årligen uppgifter över understödsföreningarnas verksamhet. Försäkringsbolagsstatistiken innehåller såväl tillsynsuppgifter som uppgifter av allmänt intresse och uppgifter som utgör byggstenar till

finansräkenskaperna. Inspektionen levererar regelbundet siffror till SCB, vilka används vid sammanställning av finans- och nationalräkenskaperna.

Finansinspektionen övertog från före detta Spardelegationen publikationen Sparformer i Sverige, numera *Nya Finans*, vilken publiceras två gånger per år. Nya Finans syftar till att bistå allmänheten, massmedia, konsumentvägledare, lärare m.fl. med ett jämförbart underlag för analys av i första hand olika sparformers utveckling men också räntor och villkor på t.ex. bostadslån. Nya Finans innehåller en faktadel och en tabelldel. Faktadelen redovisar utvecklingstrender på marknaden, skatteregler, m.m. medan tabelldelen innehåller räntor och villkor på enskilda instituts inlåningskonton, bostadslån, livförsäkringar etc. Finansinspektionen anser emellertid att denna typ av sammanställningar i längden inte är en uppgift för tillsynsmyndigheten att tillhandahålla. Inspektionen har därför i den senaste anslagsframställningen föreslagit att branschföreningarna eller den nya konsumentbyrån på bankområdet bör ta över sammanställningen.

4.2.4 Produktionskostnader för rapportering till myndigheter

Bankföreningen har genom en enkät till medlemsföretagen sammanställt bankernas rapportering till myndigheterna och kostnaden härför. De svenskägda moderbankernas, dvs. exklusive rapportering från dotterbolag, framtagningskostnad för samtliga rapporter till Finansinspektionen, Riksbanken och SCB uppgår enligt sammanställningen till 40 miljoner kronor per år. Det bör emellertid understyrkas att sammanställningen avser rapporter som är underlag såväl för den officiella statistiken som för Riksbankens statistik och för tillsyn. Utredningen uppskattar att mellan 5 och 10 miljoner kronor av den totala kostnaden kan hänföras till rapporter som används som underlag för officiell statistik. Månadsstatistiken är den rapport som kostar bankerna mest att producera. Man kan anta att bankerna nyttjar en del av de uppgifter som rapporteras till myndigheterna, varför framtagningskostnaden troligen är överskattad.

Försäkringsförbundet har gjort en motsvarande uppskattning på 3-4 miljoner kronor avseende de större försäkringsbolagens kostnad att sammanställa rapporter som underlag för den officiella statistiken.

4.3 Övrig statistik över finansiella marknader

Försäkringsförbundet är branschorganisation för i Sverige verksamma försäkringsbolag. Förbundet sammanställer följande publikationer.

- Varje månad publicerar förbundet statistik över premier i och försäljning av livförsäkringar i enskilda bolag.
- Varje kvartal publiceras kvartalsstatistik över försäkringsbolagens placeringar. För livförsäkringsbolagen publiceras den kollektiva konsolideringen, nytecknade försäkringar samt premieinkomster. För skadeförsäkringsbolagen redovisas marknadsandelar baserade dels på premieinkomst dels på bestånd. Statistiken bygger huvudsakligen på samma rapporter som Finansinspektionen inhämtar från försäkringsbolagen. Till skillnad från de sammanställningar Finansinspektionen publicerar innehåller Försäkringsförbundets kvartalsstatistik uppgifter över enskilda bolag.
- Kvartalsvis publiceras också uppgifter över de enskilda livförsäkringsbolagens återbäringsräntor.
- Publikationen Svensk försäkring i siffror utkommer en gång per år och innehåller uppgifter som belyser försäkringsbolagens struktur, förvaltat kapital, kapitalplaceringar, premier m.m

Svenska Försäkringsföreningen är en intresseförening för anställda i försäkringsbranschen. Föreningen sammanställer årsboken Svensk Försäkring, vilken huvudsakligen innehåller balans- och resultatstatistik ur försäkringsbolagens årsredovisningar.

Svenska Bankföreningen är branschorganisation för i Sverige verksamma banker och de hypoteksbolag och finansbolag som ingår i de svenska bankkoncernerna. Följande sammanställningar publiceras.

- En sammanställning över de vanligaste inlåningskontona i bankerna publiceras 5-6 gånger per år. Sammanställningen innehåller räntesatser och andra villkor på inlåningskonton. Vidare innehåller den jämförräntor för marknadsförda inlåningskonton liksom priser på vissa banktjänster.
- Publikationen Den Svenska Kreditmarknaden utkommer vartannat år. Den innehåller viss statistik över kreditmarknaden men syftar i första hand till att förklara kreditmarknadens roll i samhället, dess struktur och samhällets kontroll av den.

- Varje år publiceras ett statistikhäfte med kreditmarknadsstatistik.
- I skriftserien "Affärsbankerna i samhället" redovisas aktuella analyser rörande bankernas verksamhet. Bl.a. redovisas bankkoncernernas rörelseresultat och dess komponenter, en gång per år.

Konsumentverket sammanställer och publicerar två gånger per år en marknadsöversikt över kontokrediter. Översikten innehåller uppgifter över räntor och andra villkor på i Sverige marknadsförda kreditkort, betalkort och bankkort.

Riksgäldskontoret publicerar följande uppgifter

- Riksgäldskontorets tillgångar och skulder, månadsvis
- Statens lånebehov och finansiering, månadsvis
- Den svenska statsskulden, specifikation av lån, månadsvis
- Marknadsinformation, månadsvis
- En årsbok med uppgifter som rör kontorets verksamhet. I årsboken återfinns uppgifter över den svenska statsskulden, upplåning genom olika instrument och på olika marknader, garantiförbindelser m.m. Vidare återfinns vissa statistiska uppgifter i Riksgäldskontorets årsredovisning.

Stockholms Fondbörs publicerar, förutom dagliga uppgifter, också

- en månadsrapport med bl.a. statistik över omsättning, antal affärer, börsvärde, generalindex och index för olika branscher,
- en kvartalsrapport med aktuella analyser och statistik över bl.a. de mest omsatta aktieserierna, omsättning av aktier och obligationer, antal börsdagar, börsvärde och fondbörsens index,
- en årsrapport i vilken återfinns statistiska uppgifter rörande aktie- och obligationsmarknaden.

OM Stockholm AB publicerar, förutom dagliga uppgifter, också

- månadsvis uppgifter över bl.a. omsättning och genomsnittlig volym per handelsdag för de produkter som noteras hos OM,
- en årsrapport i vilken återfinns statistiska uppgifter över options- och terminsmarknaden.

Genomgången av olika producenter av statistik över de finansiella marknaderna skulle kunna göras mycket lång. Dagstidningar och affärstidningar svarar för att information fortlöpande publiceras. Detsamma gäller företag som säljer information via databaser exempelvis Reuter, Findata, olika nyhetsbrev m.fl.

5 Statistikproduktion i andra länder

5.1 Allmänt

Syftet med detta kapitel är att — som bakgrund till övervägandena om den svenska statistiken — något belysa motsvarande statistikproduktion i andra länder. Huvudvikten har lagts på finansmarknadsstatistiken i de nordiska länderna, till vilken vi återkommer i nästa avsnitt. Först skall emellertid några huvuddrag i EG- och Efta-ländernas samt OECD:s statistikproduktion på området kort kommenteras. Som underlag, då det gäller EG och Efta, har utnyttjats två inventeringar genomförda inom Eurostat, avseende dels bank- och penningmängdsstatistik, dels statistik över försäkringsverksamhet.

Banklagstiftningen i dessa länder ger oftast centralbanken och/eller tillsynsmyndigheterna rätt att samla in statistik från banker i respektive land. Uppgiftsinsamling för tillsynsändamål är i högre grad reglerad i lagstiftningen än insamling av uppgifter för rena statistikändamål. Även om det är olika myndigheter i de europeiska länderna som samlar in statistik från bankerna så är resultaten och metoderna ofta desamma. I de flesta länder insamlas statistik från bankerna enbart av centralbankerna, men i några länder t.ex. Norge, Finland och Sverige insamlas statistiken också av statistiska byråer. Alla centralbankerna publicerar regelbundet statistik över såväl bankernas verksamhet som annan finansiell verksamhet. Publicering sker oftast kvartalsvis. I Belgien, Tyskland, Italien, Spanien och England publicerar också de nationella bankföreningarna statistik över medlemmarnas verksamhet.

De hittills preliminära resultaten från Eurostat-studien rörande försäkringsstatistik tyder på att det i EG-länderna huvudsakligen är tillsynsmyndigheterna som samlar in sådan statistik. Insamling sker minst en gång om året, men vanligt är också att rapporter inhämtas varje kvartal. Tillsynsmyndigheterna levererar vidare försäkringsstatistik till de nationella statistiska byråerna för att tillgodose dessas behov av dataunderlag för exempelvis finans- och nationalräkenskaper. Flertalet länder uppger i undersökningen att den statistik som insamlas också behövs i

den löpande tillsynen. De ansvariga myndigheterna publicerar därför också en årsrapport med relevant statistik över försäkringssektorn.

Inom ramen för OECD:s arbete med finansiell statistik publiceras regelbundet tre rapporter avseende de enskilda medlemsländerna. Publikationen Financial Statistics Monthly innehåller uppgifter över värdepappersmarknaden såsom obligations- och aktieemissioner, börsomsättning samt uppgifter om kredittillförsel. Financial Accounts of OECD Countries innehåller uppgifter över respektive lands finansräkenskaper. Non-Financial Enterprises Financial Statements innehåller uppgifter över icke-finansiella företags finansiella tillångar och skulder.

Av OECD:s särskilda metod- och källbeskrivningar framgår vilka företag eller myndigheter som i olika länder framställer statistik över de finansiella marknaderna. En omedelbar slutsats efter en genomgång av detta material är att produktionen av finansiell statistik och arbetsfördelningen mellan berörda producenter i princip är olika i varje enskilt land. Den nuvarande fördelningen har givetvis sina rötter i ett historiskt val av lämpliga arbetsformer.

En annan slutsats av materialet är att centralbankerna i de flesta länder ansvarar för en betydande del av den finansiella statistiken inklusive finansräkenskaperna. I Tyskland, Belgien, Spanien, Italien och Japan framställs den finansiella statistiken i sin helhet av centralbankerna. I de nordiska länderna, Canada, USA, Frankrike, Nederländerna, och Storbritannien sker en uppdelning av arbetet mellan huvudsakligen centralbanken och särskilda statistiska byråer.

5.2 Statistikproduktion i de nordiska länderna

I *Danmark* är insamling, bearbetning och publicering av statistik över finansiella marknader uppdelad mellan Finanstilsynet, Danmarks Nationalbank och Danmarks Statistik.

Finanstilsynet insamlar balans- och resultatrapporter kvartals- eller årsvis från institut under tillsyn. En gång om året publiceras balans- och resultatstatistik för finansiella företag i Finanstilsynets årsbok och andra publikationer. Uppgifter publiceras såväl på aggregerad nivå som på enskilda instituts nivå. Finanstilsynet mottar vidare kvartalsvis uppgifter över bankernas genomsnittliga in- och utlåningsräntor, men dessa uppgifter publiceras inte. Finanstilsynets verksamhet finansieras via avgifter från institut under tillsyn.

Danmarks Nationalbank och Danmarks Statistik samarbetar om en månadsvis balansstatistik för banker och realkreditinstitut. Uppgiftslämnarna överför information via datamedia till Danmarks Nationalbank som månadsvis publicerar balansposter från denna rapportering. Nationalbanken överför löpande uppgifterna till Danmarks Statistik som varje kvartal publicerar detaljerade uppgifter över de olika institutgruppernas balansräkningar. Balansstatistiken kommer att vara underlag för de planerade finansräkenskaperna vilka skall produceras och publiceras av Danmarks Statistik. Bankerna har möjlighet att hämta vissa månadsvisa uppgifter, ur enskilda bankers balansräkning, i Nationalbankens databas. Nationalbanken och Danmarks Statistik planerar vidare att utveckla räntestatistik för bankerna vilken skall ge information om bankernas marginaler på olika typer av verksamheter.

Utöver den statistik som nämnts ovan publicerar Danmarks Statistik månadsvis uppgifter över emissioner och placeringar på värdepappersmarknaden. Vidare görs en kvartalsvis sektor- och branschfördelning av bankernas in- och utlåning samt utestående obligationer. Danmarks Statistiks verksamhet finansieras över statsbudgeten.

Samordning av den finansiella statistiken sker i Danmark inom två samrådsgrupper. Den ena gruppen, som är rådgivare åt Danmarks Statistik, arbetar med frågor rörande kreditmarknadsstatistik och diskuterar större förändringar i innehållet i Danmarks Statistiks finansiella statistik. I gruppen ingår representanter från berörda myndigheter, branschorganisationer och forskare. Den andra gruppen, som är rådgivare åt Finanstilsynet, arbetar med redovisningsfrågor för banker och försöker koordinera olika synpunkter inom detta område. Förutom revisorer ingår i denna grupp också företrädare för myndigheter, branschorganisationer och forskare.

I *Finland* sammanställs statistik över de finansiella marknaderna av Statistikcentralen och Finlands Bank. Statistikcentralen ansvarar för de officiella finansräkenskaperna. Grunden för dessa är liksom i Sverige bl.a. balans- och resultatstatistik för finansiella företag. Även denna statistik sammanställs och publiceras av Statistikcentralen. Finlands Bank sammanställer egna finansräkenskaper för sin interna uppföljning.

Inhemska affärsbankers och utlandsägda bankers balanser och några huvudposter av resultaträkningen sammanställs varje månad i Statistikcentralens bankstatistik. Andra bankers balanser och resultatposter publiceras kvartalsvis. Övriga finansiella instituts balans- och resultatuppgifter publiceras i den årliga bokslutsstatistiken. Statististikcentralen

publicerar också individuella bokslutsuppgifter för bankerna. Balans- och resultatuppgifter publiceras endast av Statistikcentralen.

Statistikcentralen publicerar regelbundet vissa uppgifter över bankernas ut- och inlåningsräntor. Medelräntor över andra kreditinstituts utlåning skall publiceras vid slutet av 1994. Statistiken kommer också att innehålla uppgifter över räntor som försäkringsbolagen tillämpar. Statistikcentralen sammanställer och publicerar räntor, dels månads- dels kvartalsvis. Även Finlands Bank publicerar bankernas in- och utlåningsräntor månadsvis.

Försäkringsanstalternas (inkl. försäkringsbolag, pensionskassor och understödskassor) balans- och resultatuppgifter publiceras en gång om året. Denna statistik innehåller också uppgifter över enskilda bolags verksamhet. Statistiken sammanställs och publiceras av social- och hälsovårdsministeriet. Från och med 1995 skall också Statistikcentralen publicera de viktigaste bokslutsuppgifterna över försäkringsbolagen. Uppgifterna skall publiceras tillsammans med kreditinstitutens bokslutsstatistik.

Uppgifter om värdepappersmarknaden ingår i flera grenar av den finansiella statistiken. Statistikcentralen publicerar uppgifter om räntor och priser på värdepapper, medan Finlands Bank redovisar emissioner, bestånd och räntor på kortfristiga värdepapper.

Produktionen av kapitalmarknadsstatistik är i Finland huvudsakligen budgetfinansierad.

Branschföreningarna publicerar inte regelbundet någon omfattande statistik.

I *Norge* bygger statistiken över finansiella instituts verksamhet på en tredelning av arbete mellan Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank och Kredittilsynet. Sentralbyrån insamlar, bearbetar och lagrar datamaterial i sin databas och har ansvaret för publicering av statistiken. Norges Bank publicerar statistik utarbetad på grundval av de inrapporterade uppgifterna i den mån banken finner lämpligt. Kredittilsynet är ansvarigt för att utarbeta föreskrifter och för granskning av de flesta rapporterna.

Bankernas balansutveckling publiceras varje månad och resultatutvecklingen varje kvartal. Mellanhandsinstitutens och finansbolagens balansutveckling publiceras varje kvartal medan resultatutvecklingen publiceras en gång per år. Publicering sker enbart av aggregerade uppgifter och inte på enskilt instituts nivå.

Kredittilsynet producerar mycket lite statistik själv men använder sig av finansmarknadsstatistiken i Sentralbyråns databas till analyser och som informationskälla i tillsynsverksamheten.

Kapitalmarknadsstatistiken finansieras över de tre myndigheternas respektive budget. Kredittilsynet betalar för de uttag och analyser av data som görs ur Sentralbyråns databas, och dessa kostnader finansieras i sin tur av de institut som står under Kredittilsynets tillsyn.

Sentralbyrån har ansvaret för insamling, produktion och publicering av finansräkenskaperna. Finansräkenskaperna finansieras genom Sentralbyråns anslag, dvs. över statsbudgeten. Norges Bank finansierar delar av bearbetningen av finansräkenskaperna och det speciella statistikarbete som Sentralbyrån utför åt Norges Bank.

Huvudposterna i försäkringsbolagens balans- och resultaträkningar publiceras varje kvartal. Fullständiga räkenskaper publiceras en gång per år för samtliga bolag. Uppgifter publiceras inte över enskilda bolag.

Finansinstitutens in- och utlåningsräntor publiceras varje kvartal av Norges Bank. Banken står för insamling och bearbetning av denna statistik.

Viss statistik publiceras i Norge av branschföreningarna, men detta sker helt fristående från myndigheternas statistikproduktion. Den norske Bankforening och Sparbankforeningen publicerar varje år översikter över bankernas årsräkenskaper. Finansieringsselskapenes forening publicerar en översikt över bolagens årsräkenskaper. Kreditföretagens förening publicerar en översikt över företagens årsräkenskaper och vissa halvårstal. Forsikringsforbundet publicerar en översikt över försäkringsbolagens årsräkenskaper och dessutom vissa tal för de större enskilda försäkringsbolagen.

Ett samarbetsprojekt är för närvarande på gång mellan Kredittilsynet och Forsikringsforbundet för insamling av resultat- och balansstatistik samt viss riskstatistik för både liv- och skadeförsäkringsbolag. I september 1993 har vidare tillsatts en arbetsgrupp med representanter för Sentralbyrån, Norges Bank och Kredittilsynet, vilken skall kartlägga användningen av statistiken samt värdera arbetsfördelningen mellan de tre myndigheterna.

5.3 Några slutsatser

Huvudslutsatsen av denna korta genomgång måste bli att ansvars- och arbetsfördelningen i fråga om ett lands finansiella statistik kan utformas på flera olika sätt. Statistikproduktionen kan delas upp mellan flera myndigheter, förutsatt att det råder en klar ansvarfördelning mellan

myndigheterna och att ett löpande samarbete sker om frågor av gemensamt intresse.

Som framgått av redogörelsen i avsnitt 5.1 är det mycket vanligt att centralbanken producerar huvuddelen av finansmarknadsstatistiken (inklusive finansräkenskaper), men att inspektionsmyndigheten svarar för försäkringsstatistiken. Även om en centralbank ansvarar för all finansiell statistik krävs emellertid samarbete med de statistiska byråerna, som exempelvis sammanställer nationalräkenskaperna, eftersom en avstämning måste göras mellan national- och finansräkenskaper.

Det går inte att utpeka en modell som generellt överlägsen. Varje enskilt land måste utifrån sina förutsättningar avgöra hur finansiell statistik bäst kan framställas.

6 Överväganden och förslag

6.1 Inledning

Utredningen skall lämna förslag till hur statistiken rörande finansiella marknader bör framställas, samordnas och finansieras. Mer specifikt kan uppdraget sägas omfatta följande fyra problemområden:

1. Vilken statistisk information om finansiella instrument, institut och marknader bör produceras och publiceras inom ramen för den officiella statistiken? Förutom behovet av sådan basstatistik inom landet — som information till allmänheten och som underlag för bl.a. ekonomisk politik och forskning — bör också beaktas de internationella kraven på statistiken.
2. Vilken eller vilka myndigheter skall ansvara för denna officiella finansmarknadsstatistik? Det bör observeras, att den ansvariga myndigheten inte behöver vara den som ombesörjer insamling, bearbetning och publicering av statistiken. Dessa produktionsinsatser kan beställas från SCB eller annan myndighet, från organisationer eller företag.
3. Hur bör statistikproduktionen vara organiserad, och kan uppgiftsinsamlingen effektiviseras? Förslagen skall innebära att statistiken hanteras effektivt vad gäller insamlingsförfarandet från finansinstitut, lagring av uppgifterna och åtkomlighet för användarna. Här aktualiseras främst frågor om effektiv arbetsfördelning, men också om formerna för samarbete och samordning mellan berörda myndigheter.
4. Bör den nuvarande finansieringsprincipen — där instituten står för kostnaderna via Finansinspektionens budget — förändras, och vilka principer skall i så fall tillämpas?

Dessa frågor behandlas i tur och ordning i de följande avsnitten.

6.2 Officiell finansmarknadsstatistik

Den snabba utvecklingen av de finansiella marknaderna under framförallt 1980-talet har väsentligt ökat behovet av information om volymer och priser på dessa marknader. Det rör sig om flera olika slags information, och det är viktigt att klargöra till vilka delar den bör vara ett ansvar för den officiella statistiken. Denna statistik har i en del avseenden anpassats till förändringarna på marknaden under senare år. Som har framgått av "behovsanalysen" i kapitel två står emellertid den officiella statistik, som går under benämningen kapitalmarknadsstatistik inte i alla delar i samklang med allmänhetens och den ekonomiska politikens efterfrågan på finansiell statistik.

Ett område där det uppenbarligen föreligger ett allmänt informationsbehov, men som nu inte ingår i den officiella statistiken, är uppgifter om priser och räntor. Här liksom på andra marknader för varor och tjänster är det viktigt att skilja mellan två huvudkategorier av prisinformation. Den ena omfattar aktuella uppgifter om enskilda säljares och köpares priser, den andra uppgifter om genomsnittsnivåer och utveckling över tiden.

När det gäller värdepappers- och valutamarknaderna är tillgången på aktuell information om kurser, räntor och andra villkor en nödvändig förutsättning för att marknaderna skall fungera. Höga krav bör också ställas på informationen till kunderna beträffande kreditinstitutens in- och utlåningsräntor och övriga villkor, liksom på motsvarande information från försäkringsbolagen. I inget av dessa fall rör det sig emellertid om ett ansvar för den officiella statistiken — finansinstitut, marknadsplatser och andra aktörer måste själva förse marknaden med aktuell information. I de fall informationen betraktas som otillräcklig från konsument- eller kontrollsynpunkt är det en uppgift för tillsynsorganen att vidta åtgärder.

Den officiella statistikens uppgift, då det gäller prisinformation, bör vara (i analogi med existerande prisstatistik för varor och tjänster) att tillhandahålla aggregerade prisserier med rimlig periodicitet. Statistik bör produceras för penningmarknads- och obligationsräntor, genomsnittliga in- och utlåningsräntor i bankerna samt valutakurser. Sådana tidsserier har stort värde för analyser av situationen och utvecklingstendenserna på de finansiella marknaderna. I flertalet fall rör det sig om en enkel form av statistikproduktion, då grunddata utgörs av redan offentliggjorda prisuppgifter. Ett undantag är uppgifterna om in- och utlåningsräntor, där insamling från instituten måste ske utifrån en specificering av de villkor

som gäller för ifrågavarande tjänster. Då det gäller aktier kan Stockholms Fondbörs publicering av tidsserier anses tills vidare fylla behovet av statistik om kursutveckling.

Frågan om volymstatistik är betydligt mer komplicerad. Uppgifter om bruttoflöden (omsättning) på värdepappers- och valutamarknaderna kan visserligen betraktas som indikatorer på aktivitetsnivån. Men de har i allmänhet betydligt mindre intresse från realekonomisk synpunkt än uppgifter om nettoflöden och skuld- eller fordringsstockar (balansuppgifter). Behovsanalysen i kapitel två pekar på en efterfrågan inriktad framförallt mot uppgifter om penningmängd/likviditet, in- och utlåningsvolymer samt upplåning på värdepappersmarknaden. För de finansiella institutens utlåning efterfrågas också en uppdelning på sektorer, branscher och storleksgrupper av företag.

Försäkringsbolagens verksamhet har betydelse för de finansiella marknaderna inte minst genom bolagens stora placeringskapacitet. Intresset för statistik på området inriktas av naturliga skäl främst mot de stora livförsäkringsbolagens verksamhet — de sju största livförsäkringsbolagen svarade exempelvis i slutet av 1992 för 80 procent av försäkringsbolagens totala placeringar. Även om statistik över bolagens placeringar måste vara ett centralt inslag, bör försäkringsstatistiken enligt min mening också innehålla aggregerade uppgifter som belyser försäkringsbeståndets struktur. Statistik över premier och utbetalningar avseende olika försäkringstyper, på såväl skade- som livförsäkringssidan, bör publiceras kvartalsvis. Årligen bör dessutom, liksom sker för övriga institutgrupper, publiceras uppgifter över sammanlagda balans- och resultaträkningar. Enligt min uppfattning behöver statistiken emellertid inte byggas på totalundersökningar av de drygt 500 försäkringsbolagen.

Den nuvarande kapitalmarknadsstatistiken fyller också funktionen som företagsstatistik (resultat- och balansstatistik för finansiella företag). Liksom för icke-finansiella företag finns ett behov av sådan statistik på aggregerad nivå och med en lämplig branschindelning. Däremot är det enligt min mening inte en uppgift för den officiella statistiken att publicera uppgifter om enskilda företag, vilket nu sker i stor omfattning på såväl bank- som försäkringssidan. Dessa individuella uppgifter har intresse främst för finansinstituten och för tillsynsmyndigheterna. Om intresset inom branscherna motiverar publicering kan den ombesörjas av branschorganisationerna, eller av dem läggas ut som uppdrag till exempelvis SCB. Det förutsätts då att sådan statistikproduktion inte betraktas

som konkurrensbegränsande enligt konkurrenslagen, som nu anpassats till EG-reglerna på området.

Diskussionen hittills har gällt primärstatistik rörande priser och volymer på de finansiella marknaderna samt resultat- och balansstatistik för de finansiella instituten. Till detta kommer en mycket viktig uppgift för finansmarknadsstatistiken, nämligen att sammanställa finansräkenskaper, som belyser det finansiella sparandet i olika sektorer i ekonomin. Finansräkenskaperna är en del av nationalräkenskapssystemet. De är ett viktigt underlag för analys av den makroekonomiska utvecklingen och därmed för den ekonomiska politiken. Finansräkenskapernas behov av grunddata ställer stora krav på insamling av primärstatistik, och finansräkenskaperna är därför, totalt sett, en mycket resurskrävande del av finansmarknadsstatistiken. Många av de statistikprodukter, som jag tidigare berört, utgör också underlag för finansräkenskaperna.

Med hänsyn till resursbehovet finns anledning att något utförligare diskutera finansräkenskapernas roll i statistiksystemet. Internationella åtaganden innebär ett krav på att publicera dessa räkenskaper årsvis; däremot (åtminstone tills vidare) inte kvartalsvis på nuvarande ambitionsnivå. Samtidigt finns, som närmare utvecklats i kapitel två, svårbemästrade kvalitetsproblem, särskilt i kvartalsräkenskaperna. Dessa problem bör emellertid enligt min uppfattning inte leda till slutsatsen att man bör överge ambitionen att producera finansräkenskaper kvartalsvis. De finansiella marknadernas ökade betydelse och värdet av att kunna avstämma reala och finansiella räkenskaper talar i stället för att ökade resurser bör sättas in för att höja såväl kvartals- som årsräkenskapernas kvalitet. Ett genomarbetat och så långt möjligt konsistent system av nationalräkenskaper är ett oundgängligt underlag för den ekonomiska politiken.

Sammanfattningsvis innebär mina förslag beträffande den officiella finansmarknadsstatistikens innehåll:

att aggregerade statistiska uppgifter över penningmarknads- och obligationsräntor samt valutakurser bör publiceras månadsvis,

att bankernas genomsnittliga in- och utlåningsräntor bör publiceras kvartalsvis,

att aggregerade volymuppgifter, avseende penningmängd/likviditet, in- och utlåningsvolymer i kreditinstituten samt emissioner av räntebärande värdepapper bör publiceras månadsvis,

att kvartalsvisa sammanställningar bör publiceras över olika sektorers innehav av räntebärande värdepapper,

att statistik över försäkringsverksamhet, fördelad på försäkringsformer, samt över försäkringsbolagens placeringar bör publiceras kvartalsvis,

att statistik över börsaktieägandet bör publiceras årsvis,

att bransch- och storleksfördelad statistik över bankernas inlåning samt de finansiella institutens och de statliga lånefondernas utlåning bör publiceras kvartalsvis,

att bokslutsstatistik (årlig) och balansstatistik (kvartalsvis) för finansiella företag, bör publiceras med lämplig indelning i institutgrupper.

att finansräkenskaper bör produceras såväl kvartals- som årsvis, och att ökade personalresurser bör sättas in för att höja räkenskapernas kvalitet.

Förutom att aktuella uppgifter publiceras löpande bör tidsserier hållas lätt tillgängliga. Det är också angeläget, inte minst för den ekonomiska forskningen, att databaser med grunddata kan utnyttjas för olika slags specialstudier. Det bör vidare understrykas, att mina överväganden enbart avser sådan publicering som motiveras av allmänhetens, forskningens och den ekonomiska politikens behov av basstatistik. För Riksbanken och Finansinspektionen kan det visa sig lämpligt att härutöver offentliggöra och återrapportera annan statistisk information, som framkommer inom ramen för myndigheternas verksamhet

Allt eftersom marknaderna förändras, nya institut etableras och nya instrument utvecklas kommer behovet av statistik att förändras. Ett näraliggande exempel, där nya statistikprodukter behöver utvecklas under den närmaste tiden, är handeln med optioner, terminer och andra finansiella derivat. Informationsbehovet på detta område är betydande, inte minst för makroekonomiska analyser. I dagsläget finns praktiskt taget ingen statistik som belyser derivatmarknaderna eller i övrigt den del av finansmarknaden som ligger utanför institutens balansräkningar. Önskemål om bättre statistik över derivatmarknaderna har på senare tid aktualiserats också internationellt. Inom BIS har Euro-currency Standing Committee tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att analysera vilka uppgifter om derivatmarknaderna som bör sammanställas och offentliggöras. Sveriges riksbank är representerad i arbetsgruppen, och man får förut-

sätta att gruppens arbete leder fram till statistikproduktion på området, bl.a. i Sverige.

Den officiella statistikens utformning kommer dessutom att påverkas av den pågående harmoniseringen till EG:s regelverk. De förslag som redovisningskommittén väntas lägga vid årsskiftet 1993/94, och som syftar till att anpassa de svenska redovisningsreglerna till EG:s redovisningsdirektiv, kommer att innebära förändringar i resultat- och balansstatistiken. Också kraven från Eurostat och Committee of Governors kommer sannolikt att medföra betydande förändringar i behovet av statistikinsamling från finansiella institut.

Det framstår mot denna bakgrund inte som meningsfullt att här i detalj ange vad som bör inhämtas och publiceras under respektive huvudområde. Jag anser att en mer detaljerad översyn av innehållet i framförallt balans- och resultatrapporterna bör göras när de externa kraven klarnat. Ansvaret för anpassning och vidareutveckling av den officiella statistiken åvilar de ansvariga myndigheterna.

6.3 Ansvaret för statistiken

Finansinspektionen har i dag ansvaret för den officiella statistiken rörande finansiella institut och marknader. Inspektionen utövar detta ansvar dels som beställare av finansräkenskaperna och ett antal statistikprodukter avseende kredit- och aktiemarknaderna, där SCB är producent, dels genom att själv producera statistik rörande försäkringsbolagen. Dessutom offentliggör Finansinspektionen löpande, och vid sidan av den officiella statistiken, vissa uppgifter rörande kapitaltäckning, kreditförluster m.m., som hämtas ur de tillsynsrapporter man inhämtar från kreditinstituten. Inspektionsmyndighetens ansvar för den officiella statistiken har motiverats av att man som tillsynsmyndighet har hög kompetens på området och dessutom har stort intresse av information om instituten och marknaderna.

Också Riksbanken producerar en stor mängd statistik om finansmarknaderna. Delar av denna statistik publiceras i Riksbankens årsbok och i kvartalstidskriften, medan andra statistiska uppgifter offentliggörs (i allmänhet månadsvis) i tabellform. I motsats till den officiella statistiken publicerar Riksbanken också vissa uppgifter om räntor och valutakurser. Statistikinsamlingen motiveras av Riksbankens informationsbehov för penning- och valutapolitiken, men dessutom av en omfattande

rapportering till internationella organ. Ett centralt område, där Riksbanken nu svarar för vad som i praktiken kan likställas med officiell statistik, gäller betalningsbalansen. Publiceringen av statistik grundas emellertid inte på något uttalat ansvar utöver vad som ryms i följande formulering i 50 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank: *"Riksbanken skall löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden."*

Den nuvarande ordningen med en sektormyndighet som ansvarig för den officiella finansmarknadsstatistiken ligger väl i linje med de intentioner beträffande statistikansvar, som har angivits i 1990 års statistikutredning och i regeringens proposition (1992/93:101). Inriktningen är att ansvaret för en stor del av statistiken skall åvila "beställarmyndigheter" med kompetens och användarintresse inom respektive sakområden. När det gäller finansiell statistik finns enligt min mening två myndigheter — Finansinspektionen och Riksbanken — som med hänsyn till kompetens och intresse av statistiken är väl lämpade att fylla en sådan uppgift.

Riksbanken framstår från många synpunkter — kompetens inom sakområdet, omfattande egen statistikproduktion och stort intresse av statistiken — som en närmast idealisk beställarmyndighet på det finansiella området. Riksbanken kan emellertid inte tilldelas ansvar för officiell statistik i den mening som avses i lagen (1992:889) om den officiella statistiken. Sådan statistik skall enligt lagen framställas av myndigheter under regeringen och publiceras i serien Sveriges Officiella Statistik. Om Riksbanken skall åläggas ett mer specificerat statistikansvar än vad som inryms i den ovan refererade formuleringen om statistiska uppgifter, måste det ske genom ändringar i riksbankslagen och lagen om den officiella statistiken. Enligt min mening finns emellertid inte tillräckliga skäl för en så genomgripande förändring av ansvarsfördelningen.

Finansinspektionen har, i skrivelse till Finansdepartementet 1992-01-20, anfört att kapitalmarknadsstatistiken utgör en belastning på inspektionens resurser. Inspektionens egen uppgiftsinsamling (för tillsynsändamål) måste vara flexibel och snabbt kunna anpassas för att tillgodose ändrade behov. Man hävdar att många statistikfrågor kräver en specialistkompetens, som inspektionen svårligen kan upprätthålla, och att ansvaret för statistiken därför bör läggas där statistikresurserna finns. Däremot framhålls att ansvaret för redovisningsföreskrifter bör ligga kvar hos inspektionen för att enhetliga redovisningsprinciper skall gälla i de finansiella instituten.

Jag delar Finansinspektionens uppfattning att informationsbehovet för tillsynsverksamheten har förändrats väsentligt efter avregleringen på kreditmarknaden, och att en löpande och över tiden likformig rapportering av t.ex. balansuppgifter nu spelar en mindre roll. Möjligheterna att "samanvända" data för tillsyns- och statistikändamål är betydligt mindre än tidigare. Att ansvara för statistiken innebär därmed i högre grad en merkostnad, utöver tillsynsuppgiften. Detta är emellertid inte något som skiljer Finansinspektionen från flertalet av de myndigheter, som nu tilldelas beställaransvar för statistik inom olika områden. Också hos dem krävs särskilda resursinsatser — för prioritering, samråd, upphandling m.m. I vart fall beträffande delar av finansmarknadsstatistiken talar enligt min mening övervägande skäl för att Finansinspektionen bör behålla ett beställaransvar, även om det visar sig mindre lämpligt att produktionen av statistik läggs inom inspektionsmyndigheten. Finansinspektionen förfogar över kompetens och överblick över sakområdet, vilken måste betraktas som värdefull när det gäller prioriteringar och kvalitetsbedömning av statistikprodukterna. Även om tillsynsarbetet ställer krav på mer specifik och flexibel egen informationsinsamling, måste också den officiella statistiken ha intresse som mer översiktligt informationsunderlag. Innan jag går in mer i detalj på frågan om Finansinspektionens ansvarsområde bör dock SCB:s och Riksbankens roller diskuteras.

Nationalräkenskapssystemet, inklusive finansräkenskaperna, är som förut framhållits en central informationskälla för den ekonomiska politiken i allmänhet. Starka skäl talar för att hålla samman detta system som en del av SCB:s anslagsfinansierade verksamhet. Det bör emellertid påpekas att detta gäller främst det förädlingsled, där aggregerad primärstatistik från olika källor sammanställs till en konsistent räkenskap. Delar av underlaget för räkenskaperna bör kunna hämtas från statistik för vilken andra myndigheter har producent- och/eller beställaransvar, så som nu sker i fråga om betalningsbalans- och annan finansmarknadsstatistik. En förutsättning är då att ett fungerande samråd med SCB organiseras för att trygga nationalräkenskapernas försörjning med primärstatistik.

Det måste betraktas som angeläget, från effektivitets- och kostnadssynpunkt, att i görligaste mån ta tillvara möjligheterna att med hänsyn till Riksbankens omfattande statistikproduktion begränsa produktionen hos andra myndigheter. Delvis gäller frågan i vad mån Riksbankens publicering av olika slags uppgifter kan anses fylla det behov, som annars skulle behöva tillgodoses genom officiell statistik från exempelvis SCB. Lika viktigt är emellertid att klargöra i vad mån behovet av insamling

och bearbetning av sådan primärstatistik som krävs för finans- och nationalräkenskaperna kan tillfredsställas genom det arbete som Riksbanken bedriver för att fylla sitt eget informationsbehov. Åtgärder för att undvika dubbelarbete och sänka kostnaderna för denna statistik diskuteras närmare i nästa avsnitt.

Riksbankens omfattande produktion och publicering av finansmarknadsstatistik kan otvivelaktigt fylla ovan ställda krav. Mycket talar också för att Riksbanken, inte minst med hänsyn till de stora och växande kraven på internationell rapportering, även i framtiden kommer att ta fram motsvarande statistik. Den avgörande frågan är om tillräcklig säkerhet kan uppnås om framtida produktion och publicering av statistiken. Enligt min mening bör detta åstadkommas genom ett långfristigt avtal mellan Riksbanken och SCB, eller genom ett fast åtagande i annan form från Riksbankens sida att för överskådlig framtid upprätthålla denna produktion. I de fall ändringar skulle aktualiseras, måste SCB ges tillräcklig tid att anpassa sin egen statistikproduktion. Åtagandet bör omfatta de statistikprodukter som Riksbanken producerar som ett led i sin egen verksamhet.

Riksbankens publicering av aggregerade balansuppgifter för finansiella institut och av uppgifter rörande räntor och växelkurser, emissioner och placeringar på värdepappersmarknaderna fyller således i viktiga delar behovet av finansiell basstatistik. Den kan dessutom fylla stora delar av finans- och nationalräkenskapernas behov av primärdata. Detsamma bör kunna gälla beträffande Riksgäldskontorets publicering av uppgifter beträffande bl.a. statsskulden och statens lånebehov.

Mitt förslag innebär att ansvaret för finansmarknadsstatistiken delas mellan SCB, Riksbanken och Finansinspektionen:

Statistiska centralbyrån bör, inom sin anslagsfinansierade verksamhet, ansvara för sammanställning av finansräkenskaper som en del av nationalräkenskapssystemet.

Riksbanken bör, som ett led i sin egen verksamhet, producera och publicera statistik rörande betalningsbalans, valutakurser, penningmarknads- och obligationsräntor, bankernas in- och utlåningsräntor, emissioner och placeringar på värdepappersmarknaderna, inklusive finansiella derivat, samt aggregerade balansuppgifter för finansiella institut, dock inte försäkringsbolag.

Finansinspektionen bör, som beställarmyndighet, ansvara för statistik rörande försäkringsverksamhet, börsaktieägande och sektorfördelade in- och utlåningsstockar samt för årlig bokslutsstatistik för finansiella institut.

6.4 Arbetsfördelning och samordning

Den föreslagna modellen för ansvars- och arbetsfördelning, med tre olika myndigheter inblandade, innebär ett betydande behov av samordning, och det kan från den synpunkten hävdas att ett samlat statistikansvar hos en enda myndighet vore att föredra. Det bör emellertid understrykas, att både Riksbanken och Finansinspektionen i sin verksamhet har behov av en omfattande datainsamling från instituten. För att inte uppgiftslämnarna skall utsättas för ett resurskrävande dubbelarbete, måste insamlingen för tillsyns- och statistikändamål samordnas, inom och mellan myndigheterna. En långtgående sådan samordning har åstadkommits, bl.a. genom samarbetet i Styrgruppen för kapitalmarknadsstatistik, och fortsatt samordning är nödvändig oavsett ansvarsfördelningen i fråga om den officiella statistiken.

När det gäller hantering av finansmarknadsstatistiken förekommer emellertid, som framhålls i utredningens direktiv, dubblering av arbetsuppgifter i betydande omfattning. Uppgifterna registreras och lagras i de flesta fall hos två eller flera av myndigheterna. I många fall granskas uppgifterna på flera håll. Det innebär dubbelarbete hos myndigheterna och i samband med kontroller också hos uppgiftslämnarna. Den nuvarande organisationen, då det gäller produktion av finansmarknadsstatistik är inte acceptabel från effektivitets- och kostnadssynpunkt. Det är angeläget att åstadkomma ett system för arbetsfördelning och samordning, som bättre tillgodoser kraven på effektiv hantering, särskilt då det gäller registrering, granskning, publicering och lagring. Ett sådant system kan enligt min mening byggas upp inom ramen för den ansvarsfördelning, som föreslogs i förra avsnittet.

En första huvudprincip bör vara att, för varje statistikprodukt, en enda myndighet (eller annan producent) svarar för insamling, registrering och granskning av primäruppgifterna. Statistikproducenten svarar då också för alla kontakter med uppgiftslämnarna i syfte att kontrollera lämnade uppgifter. Överföring av primärdata till övriga berörda myndigheter bör ske i sålunda bearbetad form. Det är viktigt att systemen för datakommunikation mellan de tre myndigheterna byggs ut så att de möjliggör effektiv sådan överföring. Som förut nämnts pågår redan nu planering för en sådan utbyggnad.

I de flesta fall bör statistikproducenten också svara för publicering (i aggregerad form) och för lagring av uppgifterna i olika slags databaser.

Systemet för lagring måste fylla höga krav på kontinuitet och åtkomlighet för användarna.

När det gäller beslut om vem som skall producera statistiken finns en viktig skillnad mellan en beställarmyndighets (här Finansinspektionens) och övriga myndigheters ansvarsområden. Beställarmyndigheten har i uppgift att själv välja producent utifrån sin egen bedömning av olika alternativs kvalitet och kostnader. Det kan innebära att Finansinspektionen väljer antingen att själv producera statistiken (som nu är fallet på försäkringssidan), eller att beställa den från SCB, från en branschorganisation eller ett företag. Inget hindrar att inspektionen väljer olika produktionsalternativ för olika statistikprodukter.

I fråga om sammanställning av finansräkenskaper innebär förslaget givetvis att SCB är såväl producent som ansvarig myndighet. Den statistikproduktion, som berörs av Riksbankens åtagande gentemot SCB fyller flera funktioner — som ett led i Riksbankens verksamhet, som finansiell basstatistik och som underlag för finansräkenskaperna.

Publicering av uppgifter om finansiella marknader i serien Sveriges Officiella Statistik skall enligt mitt förslag omfatta följande områden:

Finansräkenskaper
Börsaktieägande
Stockstatistik för finansiella företag
Finansiella företag, bokslut
Försäkringsverksamhet inkl. understödsföreningar

I bilagan till förordningen om den officiella statistiken bör rubriken kapitalmarknad ändras till finansmarknad och innehållet ändras i enlighet med förslaget ovan. SCB skall i förordningen anges som ansvarig myndighet för finansräkenskaperna medan Finansinspektionen skall vara ansvarig myndighet för övriga områden. Vidare bör den 4 § i förordningen (SFS 1992:102) med instruktion för Finansinspektionen anpassas efter förslaget ovan.

Den basstatistik, som skall publiceras av Riksbanken, bör betraktas som likvärdig med officiell statistik. Samma krav på tillgänglighet för allmänheten måste då ställas på Riksbankens statistik som på uppgifterna i Sveriges Officiella Statistik.

Ett flertal av nuvarande publikationer i serien Sveriges Officiella Statistik och i form av översikter kommer enligt förslaget att läggas ner. Detta gäller publiceringen av den löpande balansstatistiken för finansiella

företag (dock inte försäkringsföretag), nyutlåningsstatistiken, publikationerna Kapitalmarknaden 1 och 2, årsstatistik för understödsföreningar och publikationen Bankerna. Eftersom uppgifter inte längre skall publiceras över enskilda banker, kan bokslutsuppgifter för alla finansiella företag samlas i en årspublikation.

Behov av samordning och organiserat samarbete uppkommer främst i fråga om sådan primärstatistik som utnyttjas för finansräkenskaperna. Det är angeläget att det samarbete, som nu bedrivs inom Styrgruppen för kapitalmarknadsstatistik, fortsätter och vidareutvecklas. De förändringar av ansvarsfördelningen, som jag föreslår, innebär att en del av statistikansvaret överflyttas från Finansinspektionen till SCB. Finansinspektionen har emellertid fortfarande en viktig roll i samarbetet, inte bara i egenskap av beställarmyndighet för stora delar av finansmarknadsstatistiken utan också som ansvarig för de redovisningsföreskrifter, som i hög grad styr statistikens innehåll. Mot den bakgrunden bör inspektionen också fortsättningsvis kunna vara styrgruppens huvudman. Gruppen bör också innehålla representanter för Finansdepartementet, SCB, Riksbanken och Konjunkturinstitutet. Den föreslagna modellen för samarbete mellan SCB och Riksbanken ställer stora krav på informationsutbyte, särskilt då det gäller underlaget för finansräkenskaperna. Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet är två stora statistikanvändare med intresse och kompetens att delta i utvecklingsarbetet i fråga om finansmarknadsstatistik. En eller två branschrepresentanter bör också kunna ingå i styrgruppen.

6.5 Finansiering

Kostnaderna för produktionen av den nuvarande finansmarknadsstatistiken, hos SCB och Finansinspektionen, kan uppskattas till 11 miljoner kronor per år. Av detta belopp utgör 10 miljoner kronor ersättning från Finansinspektionen för statistikproduktion vid SCB, medan återstoden är kostnader för inspektionens egen produktion av statistik på försäkringsområdet. Riksbankens lönekostnader för finansmarknadsstatistik uppgår till 6,5 miljoner kronor. Härtill kommer betydande kostnader för uppgiftslämnarna. Bankföreningen har gjort en sammanställning av de svenskägda moderbankernas (exkl. rapportering från dotterbolag) framtagningkostnader för rapporter till de berörda myndigheterna. Kostnaderna för de rapporter som är underlag för officiell statistik har av

utredningen, på grundval av denna sammanställning, uppskattats till mellan 5 och 10 miljoner kronor. Detta kan dock vara en överskattning av moderbankernas särkostnader, eftersom en del av uppgifterna troligen utnyttjas också i bankernas egen verksamhet. Motsvarande uppgiftslämnarkostnad för försäkringsbolagen kan enligt Försäkringsförbundet uppskattas till 3 à 4 miljoner kronor per år.

De förändringar som här föreslagits, beträffande såväl den officiella finansmarknadsstatistikens omfattning som arbetsfördelningen i produktionen, bör innebära icke obetydliga kostnadsbesparingar. Till en del har det att göra med mindre omfattande publicering, främst genom förslaget att uppgifter om enskilda institut inte längre skall publiceras i den officiella statistiken. Mer betydelsefullt från kostnadssynpunkt är dock att den föreslagna arbetsfördelningen mellan Riksbanken och SCB medför att ett omfattande dubbelarbete undviks. Resursbesparingar uppkommer i fråga om framförallt registrering och kontroll av primäruppgifter, men också i fråga om publicering. Den föreslagna ordningen — med en enda uppgiftsinsamlare/producent för varje statistikprodukt — bör också medföra resursbesparingar för uppgiftslämnarna genom att kontrollen av lämnade uppgifter förenklas.

Det bör understrykas att mina förslag avser huvuddrag och allmänna principer för innehåll, ansvars- och arbetsfördelning i fråga om finansmarknadsstatistiken. Utfomningen mer i detalj av statistikproduktionen måste bestämmas av de ansvariga myndigheterna. Det innebär också att preciserade kostnadsberäkningar inte kan redovisas här.

När det gäller Riksbankens statistikproduktion (och kostnaderna för denna) avses den föreslagna uppdelningen mellan Riksbanken och SCB inte innebära någon väsentlig förändring. Avtalet (eller Riksbankens åtagande) skall omfatta endast sådan statistikproduktion som för Riksbanken utgör en nödvändig del av den egna verksamheten. Det betyder också, att ingen ersättning skall utgå från SCB för denna statistik utom för sådana merkostnader som kan uppkomma.

Den ändrade arbetsfördelningen medför att delar av SCB:s produktion av finansmarknadsstatistik läggs ner. Samtidigt innebär förslaget, att en betydande del av statistikproduktionen måste anslagsfinansieras över SCB:s budget, i stället för som nu uppdragsfinansieras över Finansinspektionens budget. Det gäller främst sammanställning av finansräkenskaper. I fråga om finansräkenskaperna föreslås också ökade resursinsatser i syfte att höja räkenskapernas kvalitet och öka jämförbarheten mellan kvartals- och årsräkenskaper. Kostnaderna för den

produktion av finansmarknadsstatistik, för vilken SCB föreslås ansvara, kan uppskattas till 4 miljoner kronor per år.

Jag har slutligen föreslagit att Finansinspektionen, som beställarmyndighet, skall ha kvar ansvaret för en begränsad del av finansmarknadsstatistiken, nämligen stockstatistik, statistik över aktieägande, årlig bokslutsstatistik för finansiella företag samt statistik över försäkringsverksamhet. Kostnaderna för denna statistik kan grovt uppskattas till 4 à 5 miljoner kronor per år. Denna del av kostnaderna för den officiella finansmarknadsstatistiken kommer då också i fortsättningen att belasta finansinstituten via Finansinspektionens budget.

Kommittédirektiv

Dir. 1992:91

Översyn av kapitalmarknadsstatistiken

Dir. 1992:91

Beslut vid regeringssammanträde 1992-10-29

Statsrådet Lundgren anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas med uppgift att utreda ansvarsfördelning, samordning och finansiering av kapitalmarknadsstatistiken samt se över innehåll i och principer för denna statistik. Utredningen skall göras mot bakgrund av

- Finansinspektionens skrivelse 1992-01-20 till Finansdepartementet om kapitalmarknadsstatistiken,
- förslagen i proposition 1992/93:101 om den statliga statistikens finansiering och samordning,
- avregleringen av den svenska kapitalmarknaden och de krav på statistiken som ställs till följd av ökad internationalisering och pågående finansiell integration inom ramen för EES-avtalet och ett kommande medlemskap i EG.

Bakgrund

Kapitalmarknadsstatistiken ger systematiserad information om läget och utvecklingen på kapitalmarknaden vad gäller struktur, omfattning och sektorfördelning av finansiella instrument.

Kapitalmarknadsstatistiken tjänar olika syften. Finansinspektionen behöver uppgifter om såväl enskilda institut som marknader för att kunna

bedriva effektiv tillsynsverksamhet. Riksbanken behöver löpande information om de finansiella marknadernas struktur och utveckling för sin penningpolitiska verksamhet. Finansinstituten efterfrågar aktuell statistik som underlag för beräkning av exempelvis sina marknadsandelar. Avregleringen av den svenska kreditmarknaden som resulterade i en hårdare konkurrens bland finansinstitut medförde ökat behov av statistik för marknadsanalyser. Analytiker och forskare behöver systematiserad, fortlöpande och historiskt sammanhängande statistik om kapitalmarknaden för att kunna analysera marknadens funktion och bedöma dess utveckling samt för att kunna göra internationella jämförelsestudier. Kapitalmarknadsstatistiken utgör vidare ett underlag för både de årliga och kvartalsvisa framställningar av finansräkenskaperna som används exempelvis för analyser av finansiellt sparande och dess komponenter.

Kapitalmarknadsstatistikens struktur och innehåll

Kapitalmarknadsstatistiken består av:
- sammanställningar av balanser över tillgångar, skulder och eget kapital,
- specifikationer av enskilda balansposter för enskilda finansinstitut och olika grupper av sådana institut med olika periodicitet,
- årlig resultatstatistik,
- börsaktieägarstatistik.

Statistiken omfattar månatliga eller kvartalsvisa uppgifter om institutens tillgångar och skulder, kreditinstitutens in- och utlåning sektorsfördelad, nyutlåning, kvartalsvisa uppgifter om försäkringsbolagens placeringar och in- och utbetalningar, värdepappersfondernas placeringar, AP-fondens placeringar och upplåning, statsskulden, vissa räntor och valutaflöden m.m.

Resultatstatistiken belyser resultaten av finansinstitutens olika verksamhetsgrenar. Statistiken redovisar finansinstitutens rörelseintäkter, rörelsekostnader, rörelseresultat och specifikationer av enskilda poster för enskilda finansinstitut och olika grupper av sådana institut. Grundmaterialet utgörs av bokslutsrapporter till Finansinspektionen.

Börsaktieägarstatistiken visar olika ägargruppers innehav av börsaktier till marknadsvärde och röstvärde. Statistiken framställs varje år på grundval av material från Värdepapperscentralen AB (VPC).

Finansräkenskaperna, som är en del av nationalbokföringen, kompletterar nationalräkenskapernas inkomst- och utgiftskonton med data över finansiella tillgångar och skulder. Kapitalmarknadsstatistikens nuvarande

struktur och innehåll är till stora delar bestämda av de krav som ställs utifrån finansräkenskapernas behov.

Betalningsbalansstatistiken visar alla transaktioner mellan Sverige och utlandet. Kapitalmarknadsstatistiken utgör också en viktig grund för sammanställningen av betalningsbalansstatistiken. Den ger exempelvis information om institutens egna och deras kunders utlandstransaktioner.

Produktionen av kapitalmarknadsstatistiken

Kapitalmarknadsstatistiken produceras av Finansinspektionen, Statistiska centralbyrån och Riksbanken. Stora delar av statistiken grundar sig på de rapporter som finansinstituten regelbundet sänder in till Finansinspektionen. Rapporterna upprättas av instituten i tre exemplar och skickas även till Statistiska centralbyrån och Riksbanken. Inspektionen ansvarar för de rapporter som ligger till grund för kapitalmarknadsstatistiken och skall därför också samordna övriga myndigheters behov, kontakta uppgiftslämnarna, konstruera blanketter och utfärda redovisningsföreskrifter.

I de fall samma underlag skall användas för olika ändamål har statistiken kommit att bli mycket detaljerad. Eftersom förutsättningar för närvarande saknas för datakommunikation mellan myndigheterna, registreras och lagras uppgifterna i de flesta fall av både Finansinspektionen, Statistiska centralbyrån och Riksbanken.

Väsentliga förändringar och omprioriteringar av produktionen och publiceringen av kapitalmarknadsstatistiken diskuteras i *styrgruppen för kapitalmarknadsstatistik* som bildades i slutet av 1987. I styrgruppen ingår förutom Finansinspektionen, Statistiska centralbyrån och Riksbanken även Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Statistik producerad av Statistiska centralbyrån och Finansinspektionen publiceras i Sveriges officiella statistik i form av statistiska meddelanden och årsböcker. Enklare översikter förekommer också. Riksbanksstatistiken är främst avsedd för interna ändamål.

Kostnader för kapitalmarknadsstatistiken

Statistiska centralbyråns kostnader för kapitalmarknadsstatistiken och finansräkenskaperna, inklusive löner, ADB-kostnader och alla bikostnader, beräknas till ca 10 miljoner kronor för 1992/93. Statistiken är uppdragsfinansierad av instituten på kapitalmarknaden via Finansinspektionens budget.

Riksbankens kostnader för kapitalmarknadsstatistiken är 6,5 miljoner kronor. Dessa kostnader avser dock endast lönekostnader.

Behovet av en utredning

Finansinspektionen har det officiella ansvaret för kapitalmarknadsstatistiken. Dåvarande Bankinspektionen fick detta ansvar 1987 med motivering att kapitalmarknadsstatistiken utgjorde ett nödvändigt underlag för inspektionens tillsyn. Uppgifterna hämtas från banker och andra finansiella institut. Statistiken framställs emellertid på inspektionens uppdrag av Statistiska centralbyrån.

Försäkringsavdelningen inom Finansinspektionen sammanställer och publicerar en årsbok och kvartalsvisa statistiska meddelanden över försäkringsbolagens verksamhet. Vidare sammanställs en årsbok över understödsföreningarnas verksamhet. Sammanställningarna ingår i Sveriges officiella statistik.

Efter avregleringen av kreditmarknaden har Finansinspektionens behov av statistik ändrat karaktär. Balansräkningsuppgifter spelar numera en mindre roll i tillsynsverksamheten. I dag styrs inspektionens statistikbehov av utvecklingen på de finansiella marknaderna. Inspektionens uppgiftsinsamling måste därför vara flexibel och snabbt kunna ändras för att tillgodose inspektionens behov. Utöver de gemensamma rapporter som nämnts ovan samlar inspektionen in en rad tillsynsrapporter som t.ex. belyser institutens kapitaltäckning, stora exponeringar och riskengagemang.

I sin skrivelse till Finansdepartementet anser Finansinspektionen att kapitalmarknadsstatistiken och övriga sammanställningar över den finansiella sektorn för närvarande utgör en belastning på inspektionens resurser. Inspektionen hävdar att många statistikfrågor kräver en specialistkompetens som inspektionen svårligen kan upprätthålla med de begränsade resurser som finns tillgängliga för tillsynsverksamheten. Finansinspektionen anser därför att ansvaret för statistiken bör läggas där statistikresurserna finns. Ansvaret för redovisningsföreskrifter bör dock ligga kvar hos Finansinspektionen för att enhetliga redovisningsprinciper skall ligga till grund för de finansiella instituten.

Enligt Finansinspektionens mening kan det ifrågasättas om finansinstituten via tillsynsavgift också skall finansiera alla delar av kapitalmarknadsstatistiken.

Statistiska centralbyråns statistikproduktion är indelad i program. Inom ramen för kapitalmarknadsprogrammet sammanställs statistik om kapitalmarknaden på uppdrag av Finansinspektionen. Statistiska centralbyrån rapporterar löpande till FN, OECD, EFTA och EG.

Riksbanken samlar också in statistik från finansiella institutioner på kreditmarknaden för att tillgodose sitt behov av att följa utvecklingen på de finansiella marknaderna. Riksbanken, som har ansvaret för sammanställningen av betalningsbalansstatistiken, samlar in den del av kapitalmarknadsstatistiken som utgör grund för framställningen av den förra - statistiken. Riksbanken har en omfattande internationell rapportering till bl.a. OECD, IMF och BIS.

Branschorganisationerna, t.ex. Svenska Bankföreningen, Försäkringsbranschens Serviceaktiebolag och Sveriges Försäkringsförbund, sammanställer regelbundet statistik som rör olika delar av finansinstitutens verksamhetsområden.

Uppdraget

Utredaren bör mot bakgrund av vad jag nu har sagt och utifrån en kartläggning och omprövning av den statistik som i dag produceras av Finansinspektionen, Statistiska centralbyrån och Riksbanken lämna förslag till hur statistiken rörande kapitalmarknaden bör framställas, samordnas och finansieras. Utredaren bör beakta följande aspekter:

Rationalisering: Som framgått är det tre olika myndigheter som samlar in statistik och rapporterna bearbetas i viss mån på liknande sätt. Utredaren bör ompröva det nuvarande sättet att organisera statistikproduktionen och undersöka möjligheterna till en effektivare uppgiftsinsamling. Härvid bör utredaren

föreslå vilken eller vilka myndigheter eller företag som skall ansvara för insamling, bearbetning och publicering av kapitalmarknadsstatistiken.

föreslå att statistiken hanteras effektivt vad gäller insamlingsförfarandet från finansinstitut, lagring av uppgifterna och åtkomlighet för användarna.

Relevans och flexibilitet: Det pågår en kontinuerlig förändring av kapitalmarknaden. Efterfrågan på statistiken vad gäller innehåll och periodicitet ändras över tiden. Därför bör utredaren

bestämma principerna för vilken information som skall samlas in och hur ofta och när statistiken skall publiceras. Behovet av insamling och

publicering av statistik skall vägas mot det arbete som krävs för att rapportera, bearbeta och publicera uppgifter. Utredaren är därmed inte bunden av nuvarande definition, tillämpningsområde och förfarande för kapitalmarknadsstatistiken.

Internationalisering: Avregleringen och internationaliseringen av den svenska kapitalmarknaden ställer nya krav på den officiella kapitalmarknadsstatistiken. EES-avtalet innebär att Sverige skall delta i uppbyggnaden av ett statistiskt system som ger för EES-länderna jämförbar statistik. Därför bör utredaren ta hänsyn till de internationella kraven på statistiken vid översynen.

Finansiering: Kostnaden för kapitalmarknadsstatistiken är för närvarande i stor utsträckning avgiftsfinansierad av instituten på kapitalmarknaden via Finansinspektionens budget. Utredaren bör undersöka om den nuvarande finansieringsprincipen bör ändras och i så fall ge förslag på vilka principer som skall tillämpas.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med berörda myndigheter
och finansiella institut. Utredaren skall beakta förslagen i proposition 1992/93:101 om den statliga statistikens finansiering och samordning och riksdagens kommande ställningstagande till förslagen.

Utredaren skall beakta regeringens direktiv (dir. 1984:5) angående utredningsförslagens inriktning och (dir. 1988:43) angående EG-aspekter i utredningsverksamheten.

Utredningsarbetet bör vara avslutat senast den 30 augusti 1993.

Jag har i detta ärende samrått med statsrådet Wibble.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar det statsråd som har till uppgift att föredra frågor om kreditväsendet

att tillkalla en särskild utredare - omfattad av kommittéförordningen (1976:119) - med uppdrag att göra en översyn av kapitalmarknadsstatistiken,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta sjunde huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Finansdepartementet)

KUNGL. BIBL.
1993-12-30
STOCKHOLM

KUNGL. BIBL.
1993-12-30
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1993

Kronologisk förteckning

1. Styrnings- och samarbetsformer i biståndet. UD
2. Kursplaner för grundskolan. U.
3. Ersättning för kvalitet och effektivitet.
   - Utformning av ett nytt resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning. U.
4. Statligt stöd till rehabilitering av tortyrskadade flyktingar m. fl. S.
5. Bensodiazepiner - beroendeframkallande psykofarmaka. S.
6. Livsmedelshygien och småskalig livsmedelsproduktion. Jo.
7. Löneskillnader och lönediskriminering. Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. Ku.
8. Löneskillnader och lönediskriminering. Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. Bilagedel. Ku.
9. Postlag. K.
10. En ny datalag. Ju.
11. Socialförsäkringsregister. S.
12. Vårdhögskolor
    - kvalitet - utveckling - huvudmannaskap. U.
13. Ökad konkurrens på järnvägen. K.
14. EG och våra grundlagar. Ju.
15. Svenska regler för internationell omfördelning av olja vid en oljekris. N.
16. Nya villkor för ekonomi och politik - ekonomikommissionens förslag. Fi.
16. Nya villkor för ekonomi och politik - ekonomikommissionens förslag. Bilagor. Fi.
17. Ägandet av radio och television i allmänhetens tjänst. Ku.
18. Acceptans Tolerans Delaktighet. M.
19. Kommunerna och miljöarbetet. M.
20. Riksbanken och prisstabiliteten. Fi.
21. Ökat personval. Ju.
22. Vad är ett statsråds arbete värt? Fi.
23. Kunskapens krona. U.
24. Utlänningslagen - en partiell översyn. Ku.
25. Sociala åtgärder för jordbrukare. Jo.
26. Handläggningen av vissa säkerhetsfrågor. Ju.
27. Miljöbalk. Del 1 och 2. M.
28. Bankstödsnämnden. Fi.
29. Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del 2. Fi.
30. Rätten till bistånd inom socialtjänsten. S.
31. Kommunernas roll på alkoholområdet och inom missbrukarvården. S.
32. Ny anställningsskyddslag. A.
33. Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG. Jo.
34. Förarprövare. K.
35. Reaktion mot ungdomsbrott. Del A och B. Ju.
36. Lag om totalförsvarsplikt. Fö.
37. Justitiekanslern. En översyn av JK:s arbetsuppgifter m.m. Ju.
38. Hälso- och sjukvården i framtiden - tre modeller. S.
39. En gräns för filmcensuren. Ku.
40. Fri- och rättighetsfrågor. Del A och B. Ju.
41. Folk- och bostadsräkning år 1990 och i framtiden. Fi.
42. Försvarets högskolor. Fö.
43. Politik mot arbetslöshet. A.
44. Översyn av tjänsteinkomstbeskattningen. Fi.
45. Trosa bryter sig loss. Bytänkande eller demokratins räddning. C.
46. Vissa kyrkofrågor. C.
47. Konsekvenser av valmöjligheter inom skola, barnomsorg, äldreomsorg och primärvård. C.
48. Kommunala verksamheter i egen förvaltning och i kommunala aktiebilag. En jämförande studie. C.
49. Ett år med betalningsansvar. S.
50. Serveringsbestämmelser. S.
51. Naturupplevelser utan buller - en kvalitet att värna. M.
52. Ersättning vid arbetslöshet. A.
53. Kostnadsutjämning mellan kommuner. Fi.
54. Utvisning på grund av brott. Ku.
55. Det allmännas skadeståndsansvar. Ju.
56. Kontrollen över export av strategiskt känsliga varor. UD.
57. Beskattning av fastigheter, del I
    - Schablonintäkt eller fastighetsskatt? Fi.
58. Effektivare ledning i statliga myndigheter. Fi.
59. Ny marknadsföringslag. C.
60. Polisens rättsliga befogenheter. Ju.
61. Överföring av HIV-smitta genom läkemedlet Preconativ. S.
62. Rättssäkerheten vid beskattningen. Fi.
63. Person och parti - Studier i anslutning till Personvalskommitténs betänkande Ökat personval (SOU 1993:21). Ju.
64. Frågor för folkbildningen. U.
65. Handlingsplan mot buller. Handlingsplan mot buller. Bilagedel. M.
66. Lag om införande av miljöbalken. M.
67. Slutförvaring av använt kärnbränsle - KASAMs yttrande över SKBs FUD-program 92. M.
68. Elkonkurrens med nätmonopol. N.
69. Revisorerna och EG. N.
70. Strategi för småföretagsutveckling. N.
71. Organisationernas bidrag. C.

Statens offentliga utredningar 1993

Kronologisk förteckning

72. Att inhämta synpunkter från medborgarna - Det kommunala omröstningsinstitutet i tillämpning. C.
73. Radikala organisationsförändringar i kommuner och landsting. C.
74. Kvalitetsmätning i kommunal verksamhet. C.
75. Vissa mervärdeskattefrågor II, - offentlig verksamhet m.m. Fi.
76. Verkställighet av fängelsestraff. Ju.
77. Kommunal tjänsteexport och internationellt bistånd.C.
78. Miljöskadeförsäkringen i framtiden. M.
79. Handel och miljö - mot en hållbar spelplan. M.
80. Statsförvaltningen och EG. Ju.
81. Översyn av arbetsmiljölagen. A.
82. Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt. S.
83. Statistik och integritet, del 1 - Skydd för uppgifter till den statliga statistiken m.m. Fi.
84. Innovationer för Sverige. N.
85. Ursprung och utbildning - social snedrekrytering till högre studier. U.
86. Amningsvänliga sjukhus - för att skydda, stödja och främja amning. S.
87. Beredskapslagring av olja. N.
88. Produktsäkerhetslagen och EG. C.
89. Massflykt till Sverige av asyl- och hjälpsökande. Fö.
90. Lokal demokrati i utveckling. C.
91. Socialtjänstens roll i samhällsplanering och samhällsarbete. - En kunskapsöversikt och ett diskussionsunderlag. S.
92. Den centrala polisorganisationen. Ju.
93. Vårdens svåra val. S.
94. Anpassad kontroll av byggandet. M.
95. Ansvars- och uppgiftsfördelning inom det civila försvaret. Fö.
96. Förändringar i lönegarantisystemet. A.
97. Västsverige och Skåne - regioner i förändring. C.
98. Partnerskap. Ju.
99. Kart- och fastighetsverksamhet i myndighet och bolag. M.
100. Free and Fair elections - and beyond. UD.
101. Lag om totalförsvarsplikt. Följdändringarna. Fö.
102. Kvalitet och dynamik. Förslag från Resursberedningen rörande statsmakternas resurstilldelning till grundläggande högskoleutbildning samt forskning och forskarutbildning. U.
103 Svenskt fiske. Jo.
104. Stabilisering av bostadskreditmarknaden. Fi.
105. Monopolkontroll på en avreglerad elmarknad. N.
106. Läkemedel och kompetens. S.
107. Statistik över finansiella marknader. Fi.

Statens offentliga utredningar 1993

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

En ny datalag. [10]
EG och våra grundlagar. [14]
Ökat personval. [21]
Handläggningen av vissa säkerhetsfrågor. [26]
Reaktion mot ungdomsbrott. Del A och B. [35]
Justitiekanslern. En översyn av JK:s arbetsuppgifter m.m. [37]
Fri- och rättighetsfrågor. Del A och B. [40]
Det allmännas skadeståndsansvar. [55]
Polisens rättsliga befogenheter. [60]
Person och parti - Studier i anslutning till Personvalskommitténs betänkande
Ökat personval (SOU 1993:21). [63]
Verkställighet av fängelsestraff. [76]
Statsförvaltningen och EG. [80]
Den centrala polisorganisationen. [92]
Partnerskap. [98]

Utrikesdepartementet

Styrnings- och samarbetsformer i biståndet. [1]
Kontrollen över export av strategiskt känsliga varor. [56]
Free and Fair elections - and beyond. [100]

Försvarsdepartementet

Lag om totalförsvarsplikt. [36]
Försvarets högskolor. [42]
Massflykt till Sverige av asyl- och hjälpsökande. [89]
Ansvars- och uppgiftsfördelning inom det civila försvaret. [95]
Lag om totalförsvarsplikt. Följdändringarna. [101]

Socialdepartementet

Statligt stöd till rehabilitering av tortyrskadade flyktingar m. fl. [4]
Bensodiazepiner - beroendeframkallande psykofarmaka. [5]
Socialförsäkringsregister. [11]
Rätten till bistånd inom socialtjänsten. [30]
Kommunernas roll på alkoholområdet och inom missbrukarvården. [31]
Hälso- och sjukvården i framtiden - tre modeller. [38]
Ett år med betalningsansvar. [49]
Serveringsbestämmelser. [50]
Överföring av HIV-smitta genom läkemedlet Preconativ. [61]
Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt. [82]
Amningsvänliga sjukhus - för att skydda, stödja och främja amning. [86]
Socialtjänstens roll i samhällsplanering och samhällsarbete. - En kunskapsöversikt och ett diskussionsunderlag. [91]
Vårdens svåra val. [93]
Läkemedel och kompetens. [106]

Kommunikationsdepartementet

Postlag. [9]
Ökad konkurrens på järnvägen. [13]
Förarprövare. [34]

Finansdepartementet

Nya villkor för ekonomi och politik - ekonomikommisionens förslag. [16]
Nya villkor för ekonomi och politik - ekonomikommisionens förslag. Bilagor. [16]
Riksbanken och prisstabiliteten. [20]
Vad är ett statsråds arbete värt? [22]
Bankstödsnämnden. [28]
Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del 2. [29]
Folk- och bostadsräkning år 1990 och i framtiden. [41]
Översyn av tjänsteinkomstbeskattningen. [44]
Kostnadsutjämning mellan kommuner. [53]
Beskattning av fastigheter, del I
- Schablonintäkt eller fastighetsskatt? [57]
Effektivare ledning i statliga myndigheter. [58]
Rättssäkerheten vid beskattningen. [62]
Vissa mervärdeskattefrågor II, - offentlig verksamhet m.m. [75]
Statistik och integritet, del 1 - Skydd för uppgifter till den statliga statistiken m.m. [83]
Stabilisering av bostadskreditmarknaden. [104]
Statistik över finansiella marknader. [107]

Utbildningsdepartementet

Kursplaner för grundskolan. [2]
Ersättning för kvalitet och effektivitet.
- Utformning av ett nytt resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning. [3]
Vårdhögskolor
- kvalitet - utveckling - huvudmannaskap. [12]
Kunskapens krona. [23]
Frågor för folkbildningen. [64]
Ursprung och utbildning - social snedrekrytering till högre studier. [85]
Kvalitet och dynamik. Förslag från Resursberedningen rörande statsmakternas resurstilldelning till grundläggande högskoleutbildning samt forskning och forskarutbildning. [102]

Statens offentliga utredningar 1993

Systematisk förteckning

Jordbruksdepartementet

Livsmedelshygien och småskalig livsmedelsproduktion. [6]
Sociala åtgärder för jordbrukare. [25]
Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG. [33]
Svenskt fiske. [103]

Arbetsmarknadsdepartementet

Ny anställningsskyddslag. [32]
Politik mot arbetslöshet. [43]
Ersättning vid arbetslöshet. [53]
Översyn av arbetsmiljölagen. [81]
Förändringar i lönegarantisystemet. [96]

Kulturdepartementet

Löneskillnader och lönediskriminering.
Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. [7]
Löneskillnader och lönediskriminering. Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. Bilagedel. [8]
Ägandet av radio och television i allmänhetens tjänst. [17]
Utlänningslagen - en partiell översyn. [24]
En gräns för filmcensuren. [39]
Utvisning på grund av brott. [54]

Näringsdepartementet

Svenska regler för internationell omfördelning av olja vid en oljekris. [15]
Elkonkurrens med nätmonopol. [68]
Revisorerna och EG. [69]
Strategi för småföretagsutveckling. [70]
Innovationer för Sverige. [84]
Beredskapslagring av olja. [87]
Monopolkontroll på en avreglerad elmarknad. [105]

Civildepartementet

Trosa bryter sig loss. Bytänkande eller demokratins räddning. [45]
Vissa kyrkofrågor. [46]
Konsekvenser av valmöjligheter inom skola, barnomsorg, äldreomsorg och primärvård. [47]
Kommunala verksamheter i egen förvaltning och i kommunala aktiebilag. En jämförande studie. [48]
Ny marknadsföringslag. [59]
Organisationernas bidrag. [71]
Att inhämta synpunkter från medborgarna - Det kommunala omröstningsinstitutet i tillämpning. [72]
Radikala organisationsförändringar i kommuner och landsting. [73]
Kvalitetsmätning i kommunal verksamhet. [74]
Kommunal tjänsteexport och internationellt bistånd. [77
Produktsäkerhetslagen och EG. [88]
Lokal demokrati i utveckling. [90]
Västsverige och Skåne - regioner i förändring. [97]

Miljö- och naturresursdepartemente

Acceptans Tolerans Delaktighet. [18]
Kommunerna och miljöarbetet. [19]
Miljöbalk. Del 1 och 2. [27]
Naturupplevelser utan buller - en kvalitet att värna. [51]
Handlingsplan mot buller.
Handlingsplan mot buller. Bilagedel. [65]
Lag om införande av miljöbalken. [66]
Slutförvaring av använt kärnbränsle - KASAMs yttrande över SKBs FUD-program 92. [67]
Miljöskadeförsäkringen i framtiden. [78]
Handel och miljö - mot en hållbar spelplan. [79]
Anpassad kontroll av byggandet. [94]
Kart- och fastighetsverksamhet i myndighet och bolag. [99]